

Pregled 02

SL

**Ukrepi EU
za obravnavo
vse večje količine
nevarnih odpadkov**

EVROPSKO
RAČUNSKO
SODIŠČE

2023

Vsebina

	Odstavek
Povzetek	I–VIII
Uvod	01–18
Nevarni odpadki	01–06
Življenjski cikel nevarnih odpadkov	07–10
Vse več nevarnih odpadkov	11–14
Vloge in pristojnosti	15–18
Obseg pregleda in uporabljen pristop	19–21
Pobude EU za ravnanje z nevarnimi odpadki	22–37
Pravni in politični okvir EU o nevarnih odpadkih	22–26
Financiranje EU, povezano z nevarnimi odpadki	27–31
Razvrščanje nevarnih odpadkov	32–37
Preprečevanje nevarnih odpadkov v EU	38–47
Kljub prizadevanjem EU je nevarnih odpadkov vse več	38–40
Gospodarski subjekti lahko nastajanje nevarnih odpadkov preprečijo tako, da spremenijo način oblikovanja in proizvodnje proizvodov	41–45
To, da morajo biti onesnaževalci odgovorni za svoje odpadke, prispeva k preprečevanju nastajanja nevarnih odpadkov	46–47
Obdelava nevarnih odpadkov v EU	48–82
Uporaba hierarhije ravnanja z odpadki pri obdelavi nevarnih odpadkov	48–69
Večina nevarnih odpadkov ni primerna za pripravo za ponovno uporabo	52
EU se srečuje z izzivi pri povečanju stopnje recikliranja nevarnih odpadkov	53–60
Približno polovica sežganih nevarnih odpadkov se ne uporabi za proizvodnjo energije	61–65

Še vedno se odstrani približno polovica nevarnih odpadkov	66–69
Uporaba strožjih pravil za ravnanje z nevarnimi odpadki	70–74
Nezakonita trgovina z nevarnimi odpadki v EU	75–82
Odpadki, ki niso deklarirani kot nevarni	76–77
Nezakonito odlaganje odpadkov	78
Nezakonite pošiljke po EU ali izven nje	79–82
Izzivi in priložnosti	83–89

Priloge

Priloga I – Zakonodaja EU, ki se uporablja za nevarne odpadke

Priloga II — Postopki za ugotavljanje kršitev v zvezi z nevarnimi odpadki

Priloga III – Obdelava nevarnih odpadkov leta 2018

Glosar

Ekipa Sodišča

Povzetek

I Nevarni odpadki lahko škodujejo zdravju ljudi in okolju, zato v EU zanje veljajo omejevalni predpisi. Njihov cilj je zagotoviti skupno opredelitev nevarnih odpadkov in ustrezno ravnanje z njimi, in sicer z nadzorom, ki je strožji kot za druge odpadke.

II Povečanje količine nevarnih odpadkov je povezano z več izzivi, zato je sedaj pravi čas za pregled ravnanja z njimi v EU. Sodišče je v tem dokumentu pregledalo vlogo in ukrepe EU za boj proti nevarnim odpadkom ter izzive in možnosti, povezane z njihovim preprečevanjem in obdelavo. Pregled je lahko v pomoč tudi Komisiji in sozakonodajalcema, ki ga lahko upoštevajo pri svojem delu v zvezi z zadevno zakonodajo v sedanji fazi posodabljanja. Ta dokument ni revizijsko poročilo, temveč pregled, ki temelji predvsem na javno dostopnih informacijah ali gradivu, zbranim posebej zanj.

III EU **opredeljuje** nevarne odpadke kot odpadke, ki kažejo eno ali več specifičnih nevarnih lastnosti. Ta postopek razvrščanja je bistven za omejitev morebitnega škodljivega vpliva nevarnih odpadkov, vendar nedosleden, saj države članice nevarnih odpadkov ne razvrščajo enotno.

IV **Preprečevanje** nastajanja nevarnih odpadkov je najboljši način za obravnavo takih odpadkov. Od leta 1991 je preprečevanje nevarnih odpadkov ena od prioritet EU. EU je z ukrepi želela predvsem vplivati na to, kako gospodarski subjekti načrtujejo in proizvajajo proizvode in da onesnaževalci odgovarjajo za svoje odpadke, ter na zagotavljanje boljših informacij potrošnikom o prisotnosti nevarnih snovi. Kljub vsem tem pobudam se je količina nevarnih odpadkov, nastalih v EU, od leta 2004 stalno povečevala.

V Kadar se nastanku nevarnih odpadkov ni mogoče izogniti, jih je treba **obdelati** v namenskih obratih za obdelavo, ki delujejo v skladu s strogimi pravili in varnostnimi zahtevami. Vendar je varna obdelava nevarnih odpadkov še vedno ovirana zaradi težav, na primer pri zagotavljanju, da se nevarni odpadki ne mešajo z drugimi vrstami odpadkov, ter pri zanesljivi registraciji nevarnih odpadkov in njihovem zanesljivem sledenju. S podatki EU o obdelavi nevarnih odpadkov je zajetih le 79 % nastalih nevarnih odpadkov, kar pomeni, da se o 21 % ne poroča.

VI Pri obdelavi nevarnih odpadkov velja naslednja hierarhija: priprava za ponovno uporabo, recikliranje, energijska predelava in – kot zadnja možnost – odstranjevanje. Glede na razpoložljive podatke je več kot polovica nevarnih odpadkov, ki jih ustvarimo v EU, odstranjenih, ponovno uporabljenih ali recikliranih pa 34 %. Nekatere tokove nevarnih odpadkov je tehnično težko reciklirati v velikem obsegu ali na ekonomsko vzdržen način. Kadar je to mogoče, imajo obrati za recikliranje težave pri dekontaminaciji odpadkov ali iskanju tržnih priložnosti za recikliran material.

VII Strožja pravila glede ravnanja in varnosti, ki se uporabljajo za nevarne odpadke, pomenijo dodatno upravno breme in višje stroške obdelave za gospodarske subjekte. S tem je povezano tveganje **nezakonite trgovine z nevarnimi odpadki**, pri kateri gospodarski subjekti ne deklarirajo nevarnih odpadkov in jih **nezakonito odlagajo** v EU oz. **nezakonito pošiljajo** po EU ali v tretje države.

VIII Sodišče poudarja več izzivov pri ravnanju z nevarnimi odpadki v EU ter opozarja na to, da mora EU obravnavati naslednje probleme:

- naraščajočo količino nevarnih odpadkov in nizko stopnjo preprečevanja nevarnih odpadkov,
- nedosledno razvrščanje nevarnih odpadkov,
- 21-odstotno vrzel med sporočenimi količinami nastalih in obdelanih nevarnih odpadkov ter pomanjkljivo sledljivost od njihovega nastanka do končne obdelave,
- odstranjevanje več kot polovice nevarnih odpadkov ter stopnja recikliranja, ki stagnira,
- tveganje nezakonite trgovine z nevarnimi odpadki.

Uvod

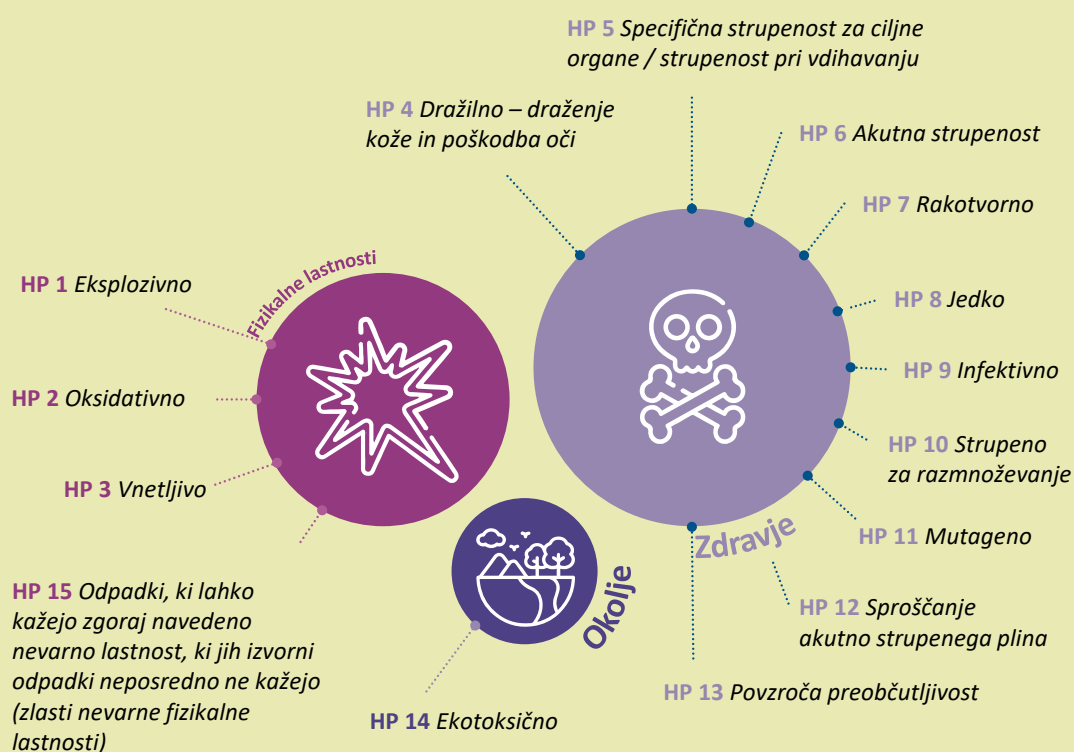
Nevarni odpadki

01 V zakonodaji EU so nevarni odpadki opredeljeni kot odpadki, ki kažejo eno ali več nevarnih lastnosti, na primer eksplozivno, dražilno ali strupeno (glej [okvir 1](#)).

Okvir 1

Definicija nevarnih odpadkov

V [okvirni direktivi o odpadkih](#) (člen 3(2)) so nevarni odpadki opredeljeni kot odpadki, ki kažejo eno ali več od 15 nevarnih lastnosti, naštetih v Prilogi III k Direktivi:

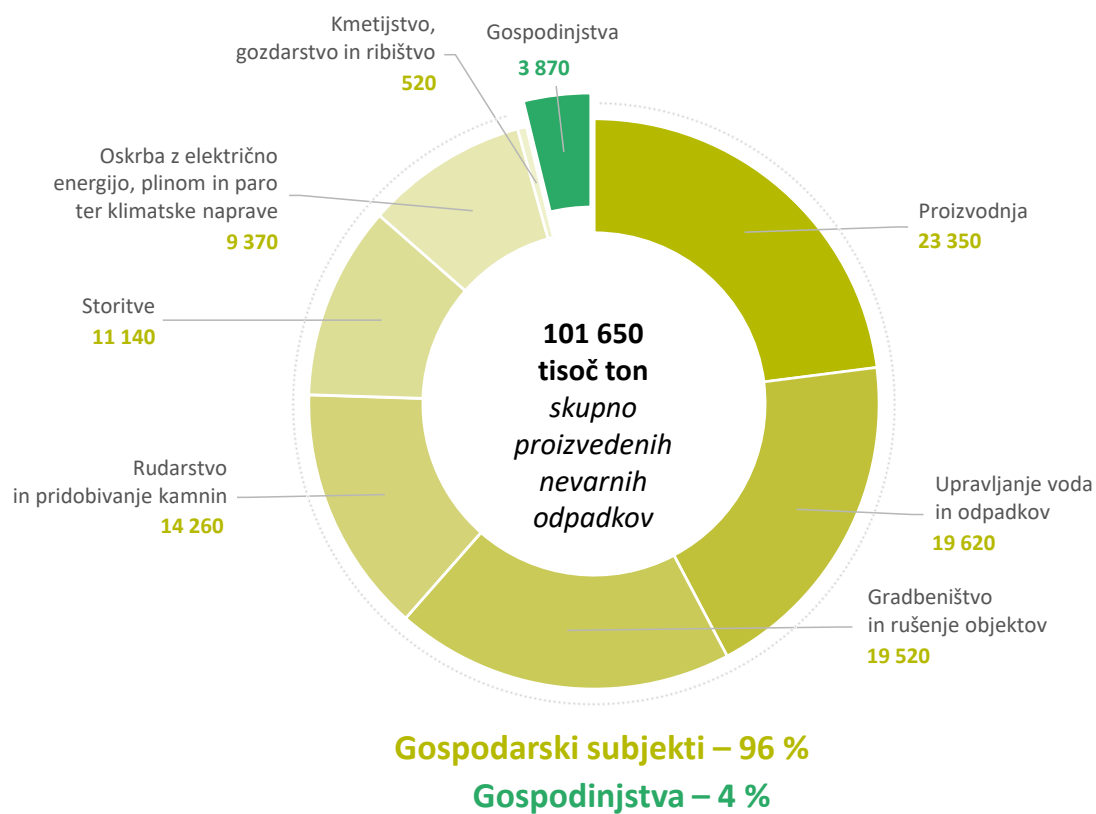

Vir: Evropsko računsko sodišče na podlagi [okvirne direktive o odpadkih](#)

02 Nevarni odpadki lahko pri vdihavanju, dotikanju ali zaužitju vplivajo na zdravje ljudi ter lahko povzročijo hude bolezni, prirojene motnje, sterilnost, raka ali celo smrt. Poleg tega lahko onesnažujejo okolje z onesnaževanjem tal, zraka in vode ter degradacijo ekosistemov. Takšni odpadki lahko povzročijo fizične reakcije, kot so eksplozije, tvorijo strupene hlape ali pomenijo neposredno nevarnost požara.

03 Nevarni odpadki so lahko različnih oblik: trdne, tekoče, pastozne ali plinaste. Nevarni odpadki nastajajo pri številnih dejavnostih, pri čemer jih gospodarski subjekti proizvedejo največ (glej [slika 1](#)).

Slika 1 – Glavne dejavnosti, pri katerih so v EU leta 2018 nastajali nevarni odpadki (v tisočih ton)

Vir: Evropsko računsko sodišče na podlagi podatkov [Eurostata](#)

04 Glavni sektorji, ki prispevajo k nastajanju nevarnih odpadkov, so proizvodnja (zlasti kovin), obdelava vode in odpadkov, gradbeništvo in rudarstvo. V teh sektorjih je bilo skupaj proizvedenih 75 % nevarnih odpadkov, nastalih v EU. Na primer, odpadek, ki nastaja v rudarski in kovinski industriji, so strupene težke kovine¹. Podobno pri čiščenju odpadnih voda v čistilnih napravah nastaja blato, ki lahko vsebuje težke kovine in patogene².

05 V gospodinjstvih so tipični primeri nevarnih odpadkov nekatera zdravila, rabljene baterije, laki za nohte, vrtni pesticidi, čistilna sredstva, barve, topila, fluorescenčne sijalke ali elektronske naprave³.

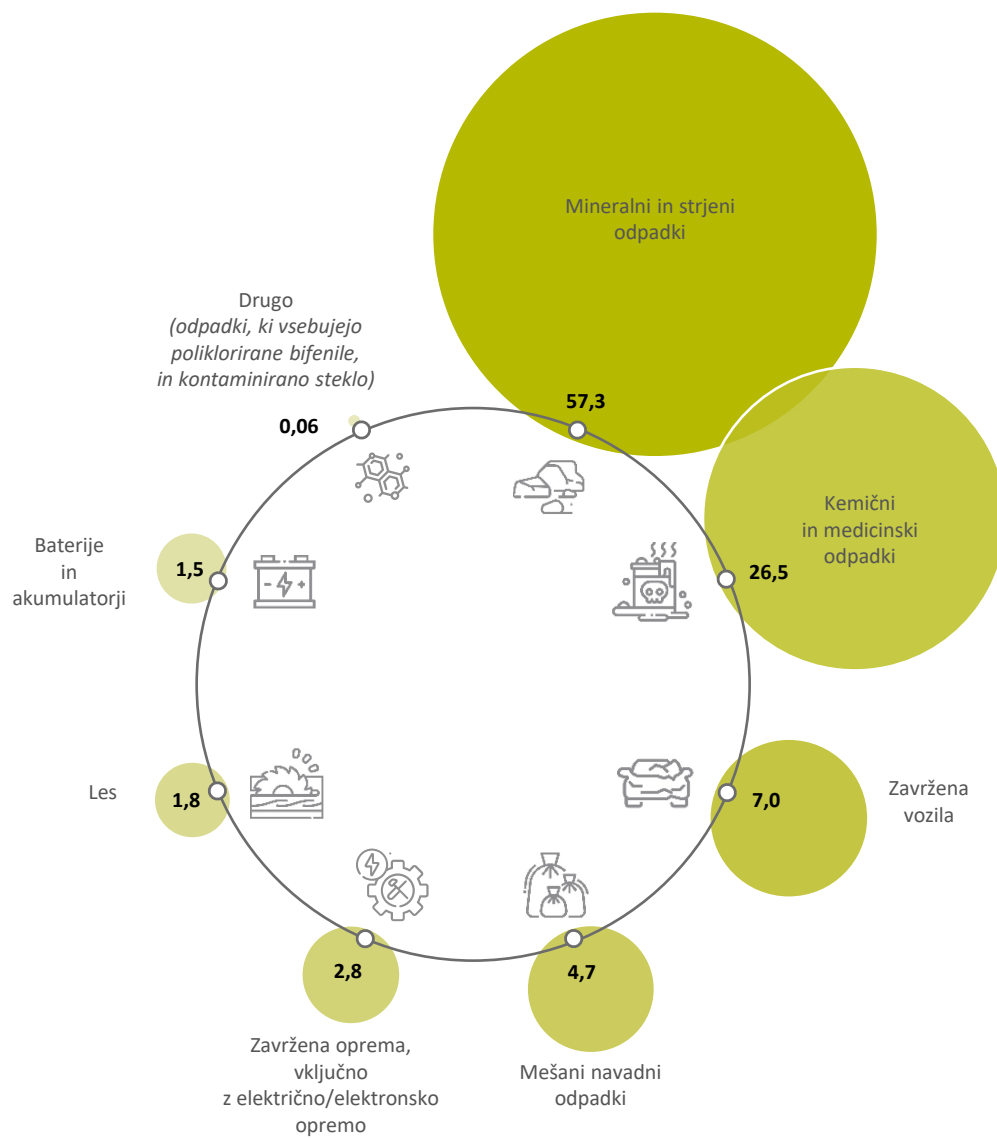
06 Leta 2018 so mineralni in strjeni odpadki (predvsem prst, gradbeni odpadki in odpadki pri rušenju objektov) pomenili več kot polovico vseh nevarnih odpadkov, nastalih v EU, sledili pa so jim kemični in medicinski odpadki (26 %), kot je prikazano na [sliki 2](#).

¹ [Spletna stran o težkih kovinah na spletišču Programa Združenih narodov za okolje.](#)

² [Spletna stran Komisije o blatu iz čistilnih naprav.](#)

³ Obvestilo Komisije o ločenem zbiranju nevarnih odpadkov iz gospodinjstev, [2020/C 375/01](#).

**Slika 2 – Glavni tokovi nevarnih odpadkov, nastalih v EU leta 2018
(v milijonih ton)**

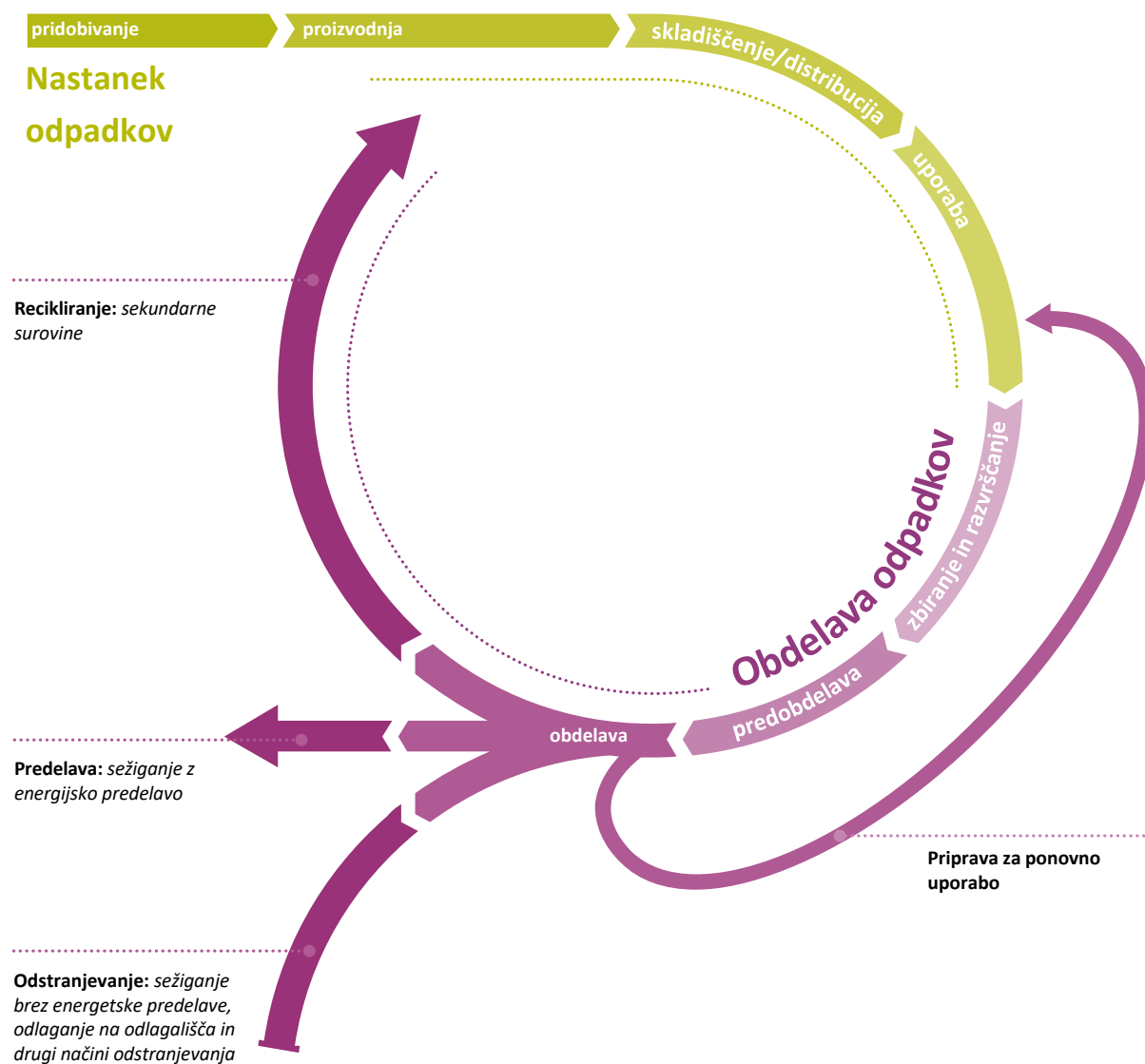

Vir: Evropsko računsko sodišče na podlagi podatkov [Eurostata](#)

Življenjski cikel nevarnih odpadkov

07 Nevarni odpadki, ki jih je treba obdelati, lahko nastanejo na vseh stopnjah v življenjskem ciklu proizvoda (glej [slika 3](#)).

Slika 3 – Proces v zvezi z nevarnimi odpadki

Vir: Evropsko računsko sodišče na podlagi [poročila](#) Evropske agencije za okolje in okvirne direktive o odpadkih

08 Gospodarski subjekti lahko nastajanje nevarnih odpadkov preprečijo z omejevanjem nevarnih snovi v proizvodih⁴ in nadomeščanjem nevarnih snovi z varnejšimi alternativami⁵. K omejevanju nastajanja nevarnih odpadkov lahko prispevajo tudi pobude za spodbujanje dolge življenjske dobe proizvodov, varnejše uporabe kemikalij in kaznovanja onesnaževalcev.

09 Nastali nevarni odpadki se lahko pripravijo za ponovno uporabo, reciklirajo, predelajo v energijo ali v skrajnem primeru odstranijo (npr. sežiganje brez energetske predelave, odlaganje na odlagališčih). Na primer⁶, do 70 % uporabljenih topil je mogoče reciklirati v topila, pripravljena za uporabo. Nekatere farmacevtske izdelke, npr. zdravila za kemoterapijo, ali kemično orožje je treba uničiti s sežigom pri visokih temperaturah. Ostanki sežiganja nevarnih odpadkov se sistematično odlagajo na odlagališčih. Izbira obdelave je odvisna od vrste nevarnih odpadkov, razpoložljivosti obratov za obdelavo, pa tudi od ekonomskih vidikov.

10 Nevarne odpadke je mogoče obdelati v državi izvora ali pa poslati v drugo državo članico ali tretje države. Te morajo biti članice OECD, namen take pošiljke pa mora biti recikliranje ali predelava⁷. Pošiljke nevarnih odpadkov, namenjene v tretje države za odstranitev, so dovoljene le v države Evropskega združenja za prosto trgovino⁸. Poleg tega tudi EU uvaža nevarne odpadke iz preostalega sveta.

Vse več nevarnih odpadkov

11 Eden glavnih ciljev politik EU na področju odpadkov in krožnega gospodarstva je zmanjšanje nastajanja odpadkov, vključno z nevarnimi odpadki, in prekinitev povezave med nastajanjem odpadkov in gospodarsko rastjo⁹.

⁴ Člen 9(1)(i) [okvirne direktive o odpadkih](#).

⁵ [Spletna stran o alternativnih varnejših kemikalijah na spletišču Evropske agencije za kemikalije](#).

⁶ [Hazardous Waste Europe](#) in [EURITS](#).

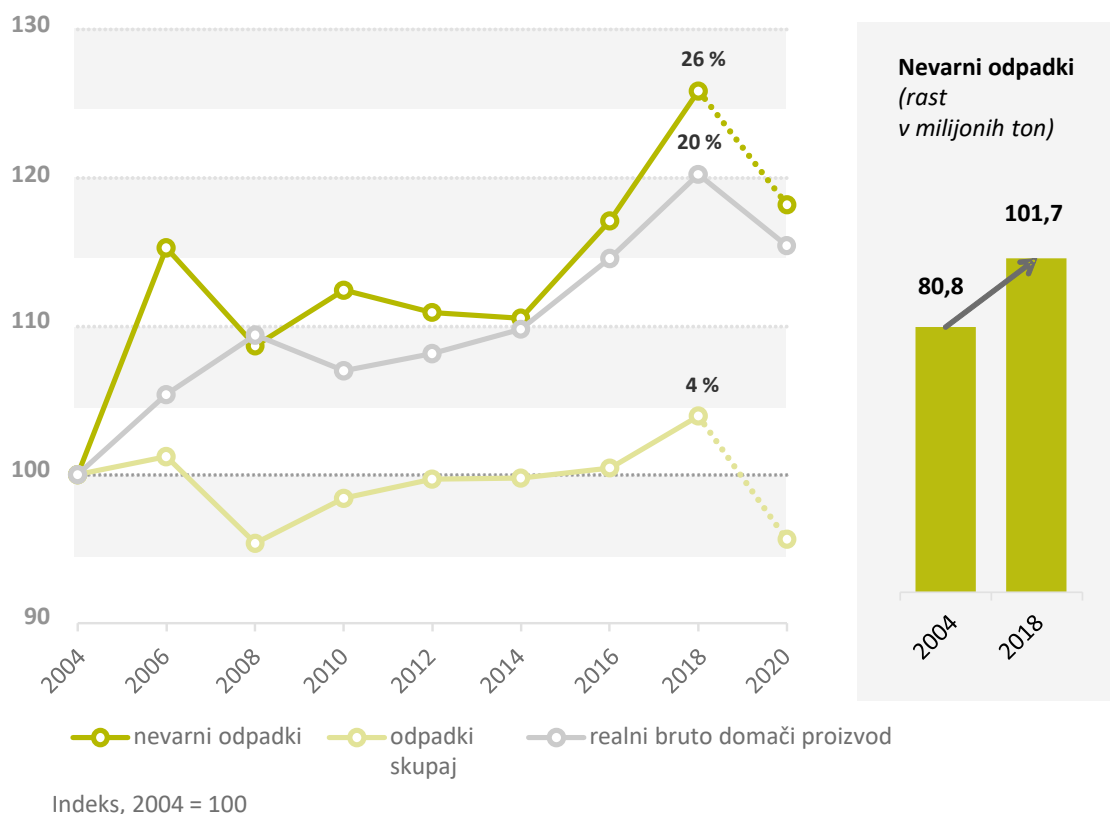
⁷ [Baselska konvencija](#), ki jo je EU ratificirala leta 1998.

⁸ Člen 34 [Uredbe \(ES\) št. 1013/2006](#) o pošiljkah odpadkov.

⁹ Evropska agencija za okolje, [Waste generation and decoupling in Europe](#), 2021.

12 Leta 2018 je v EU nastalo približno 102 milijona ton nevarnih odpadkov, kar je 4 % vseh nastalih odpadkov. Na [sliki 4](#) je prikazano, da so se nevarni odpadki v EU med letoma 2004 in 2018 povečali za 26 %, in sicer z 80,8 milijona ton na 101,7 milijona ton. Vendar je po mnenju Komisije razlog za to povečanje predvsem boljše poročanje o nastajanju nevarnih odpadkov.

Slika 4 – Nastajanje nevarnih odpadkov v EU od leta 2004

Opomba: Za odpadke v letu 2020 so bili na voljo samo začasni podatki.

Vir: Evropsko računsko sodišče, izračun na podlagi podatkov Eurostata o nastajanju [nevarnih odpadkov](#) in [odpadkov](#) ter [bruto domačem proizvodu](#)

13 Glede načasne statistične podatke o nevarnih odpadkih, nastalih v EU leta 2020, ki jih je Eurostat objavil septembra 2022, se je količina nevarnih odpadkov zmanjšala, in sicer zaradi učinka pandemije COVID-19. Ker so ti podatki nepopolni in bodo še posodobljeni, se je Sodišče odločilo, da jih v naslednjih delih poročila ne bo upoštevalo pri analizi.

14 Kot je prikazano na [sliki 4](#), se je bruto domači proizvod v EU med letoma 2004 in 2018 povečal za približno 20 %. Zaradi tega bi se lahko povečala tudi količina nastalih odpadkov, vključno z nevarnimi odpadki. Količina odpadkov se je na splošno sicer

povečala za 4 %, iz česar je razvidna prekinitev povezave med nastajanjem odpadkov in gospodarsko rastjo, količina nevarnih odpadkov pa se je povečala za 26 %. Po napovedih naj bi se rast industrijskih sektorjev, v katerih se uporablja veliko kemikalij (npr. gradbeništvo ali elektronika), zaradi svetovnih megatrendov, kot so rastoča urbanizacija, povečanje potrošnje in pospešene tehnološke spremembe, povečala¹⁰, kar bi lahko privedlo do več nevarnih odpadkov.

Vloge in pristojnosti

15 Za določanje prioritet EU na področju ravnanja z odpadki je pristojna Komisija (predvsem Generalni direktorat za okolje) skupaj z zakonodajnim organoma EU. Komisija predlaga politike, vključno z novo zakonodajo, pri njihovi pripravi pa jo podpira Evropska agencija za okolje. Komisija sama ni pristojna za izvajanje, vendar pa nadzoruje, kako države članice izvajajo zahteve EU glede nevarnih odpadkov.

16 Eurostat je odgovoren za zbiranje statističnih podatkov držav članic o odpadkih in za preverjanje kakovosti podatkov. Vsaki dve leti objavi podatke o nastajanju in obdelavi nevarnih odpadkov in vsako leto o pošiljkah znotraj EU in v tretje države.

17 Države članice so odgovorne za izvrševanje zakonskih zahtev v zvezi z ravnanjem z odpadki na nacionalni ravni. Zakonodajo EU morajo prenesti v nacionalne predpise ter pripraviti in izvajati načrte ravnanja z odpadki in programe preprečevanja odpadkov. Ti načrti morajo vključevati določbe o nevarnih odpadkih.

18 Če države članice ne prenesejo zakonodaje EU o nevarnih odpadkih ali jo prenesejo nepravilno ali če obstaja sistemska neskladnost z zahtevami EU, lahko Komisija proti njim uvede postopke za ugotavljanje kršitev.

Obseg pregleda in uporabljen pristop

19 S povečanjem količine nevarnih odpadkov je povezano več tveganj za zdravje ljudi in okolje. Zato je sedaj pravi čas za pregled ravnanja s takimi odpadki v EU. Sodišče je v tem dokumentu pregledalo vlogo in ukrepe EU za boj proti nevarnim odpadkom ter izzive in možnosti, povezane z njihovim preprečevanjem in obdelavo. Zajelo je obdobje od leta 2004, odkar so podatki o nevarnih odpadkih na voljo na ravni EU, do septembra 2022. Opredelilo je ključne prihodnje izzive za EU pri ravnanju z nevarnimi odpadki.

20 Ta dokument ni revizijsko poročilo, temveč pregled, ki temelji predvsem na javno dostopnih informacijah ali gradivu, zbranim posebej zanj, kot so javni dokumenti Komisije (Generalnega direktorata za okolje in Eurostata), Evropske agencije za okolje in službe Evropskega parlamenta za raziskave. Sodišče je pri njegovi pripravi upoštevalo svoja poročila o načelu onesnaževalec plača¹¹, električnih in elektronskih odpadkih¹² ter plastičnih odpadkih¹³. Opravilo je razgovore z uslužbenci Komisije in se posvetovalo s strokovnjaki s tega področja (npr. Europolom, deležniki iz industrije in civilne družbe). Obiskalo je tudi dva obrata v Franciji, specializirana za nevarne odpadke, da bi razumelo, kako se v praksi izvajajo različne metode obdelave.

21 Ker bo Sodišče ta pregled objavilo v začetku leta 2023, ga bosta Evropski parlament in Svet lahko upoštevala pri aktualni razpravi o posodobitvi zadevne zakonodaje, kot sta [uredba o pošiljkah odpadkov](#) in [direktiva o kazenskoopravnem varstvu okolja](#). Upoštevala ga bo lahko tudi Komisija, in sicer pri svojih prihodnjih pregledih [okvirne direktive o odpadkih](#).

¹¹ Posebno poročilo 12/2021 – Načelo „onesnaževalec plača”: nedosledna uporaba v različnih okoljskih politikah in ukrepih EU.

¹² Pregled 04/2021: Ukrepi EU in izzivi v zvezi z elektronskimi odpadki.

¹³ Pregled 04/2020: Ukrepi EU za obravnavo problema plastičnih odpadkov.

Pobude EU za ravnanje z nevarnimi odpadki

Pravni in politični okvir EU o nevarnih odpadkih

22 Okvirna direktiva o odpadkih je krovna zakonodaja, s katero se ureja področje nevarnih odpadkov v EU. Njen glavni cilj je preprečevanje in zmanjševanje negativnih učinkov, ki jih imajo odpadki. V ta namen morajo države članice z nevarnimi odpadki ravnati v skladu s tremi ključnimi načeli:

- **načelo hierarhije ravnanja z odpadki**, pri katerem velja naslednji prednostni vrstni red: preprečevanje odpadkov in njihova priprava za ponovno uporabo, recikliranje, energetska predelava in kot zadnja možnost odstranjevanje odpadkov,
- **previdnostno načelo**, pri katerem se uporablja previdnostni ukrep zmanjšanja nevarnih snovi v odpadkih,
- **načeli onesnaževalec plača in odgovornost proizvajalca**, s katerima naj bi se zagotovilo, da tisti, ki ustvarjajo odpadke ali onesnažujejo okolje, nosijo vse stroške svojih dejanj.

23 V okvirni direktivi o odpadkih so določena tudi strožja pravila za ravnanje z nevarnimi odpadki v primerjavi z odpadki, ki niso nevarni, npr.:

- obveznost držav članic, da z elektronskimi registri zagotovijo sledljivost nevarnih odpadkov od njihovega nastanka do končnega namembnega kraja,
- prepoved mešanja, po kateri nevarnih odpadkov ni dovoljeno mešati z drugimi kategorijami nevarnih odpadkov ali drugimi odpadki,
- posebne obveznosti glede označevanja in pakiranja za zbiranje, prevoz in začasno skladiščenje nevarnih odpadkov,
- obdelava nevarnih odpadkov je dovoljena samo v posebej določenih obratih za obdelavo, ki so pridobili dovoljenje,
- obvezno ločeno zbiranje nevarnih odpadkov iz gospodinjstev od leta 2025.

24 Pravni okvir EU za nevarne odpadke dopolnjujejo direktive in uredbe, v katerih so obravnavani specifični postopki ravnanja z odpadki (npr. pošiljke odpadkov ali njihovo odlaganje na odlagališčih) in specifični tokovi odpadkov (npr. izrabljena motorna vozila ali baterije). V tem okviru niso določene ciljne vrednosti glede zmanjšanja nastajanja nevarnih odpadkov ali njihove obdelave. Pregled veljavne zakonodaje je naveden v *Prilogi I*.

25 Komisija lahko izvršuje zakonodajo EU v državah članicah z uvedbo postopkov za ugotavljanje kršitev. V zadnjih treh desetletjih je začela 216 takih postopkov (glej *Prilogo II*). Večina se jih nanaša na potrebo po zmanjšanju uporabe nevarnih snovi v električni in elektronski opreми. Eden od primerov je opisan v *okviru 2*.

Okvir 2

Primer izvrševanja pravil o nevarnih odpadkih s pravnimi ukrepi

Komisija je leta 2003 začela postopek za ugotavljanje kršitev proti Grčiji, ker naj ta ravnanja z nevarnimi odpadki ne bi načrtovala in izvajala v skladu z več direktivami EU. Postopek se je nanašal na pomanjkljivo ustreznost načrtovanja ravnanja z nevarnimi odpadki, neobstoje mreže obratov za ravnanje s takimi odpadki in nesprejetje potrebnih ukrepov za zagotovitev ustreznega ravnanja z nevarnimi odpadki.

Leta 2009 je Sodišče Evropske unije izdalo *sodbo*, v kateri je Grčijo pozvalo k takojšnjemu ukrepanju v zvezi s temi zadevami.

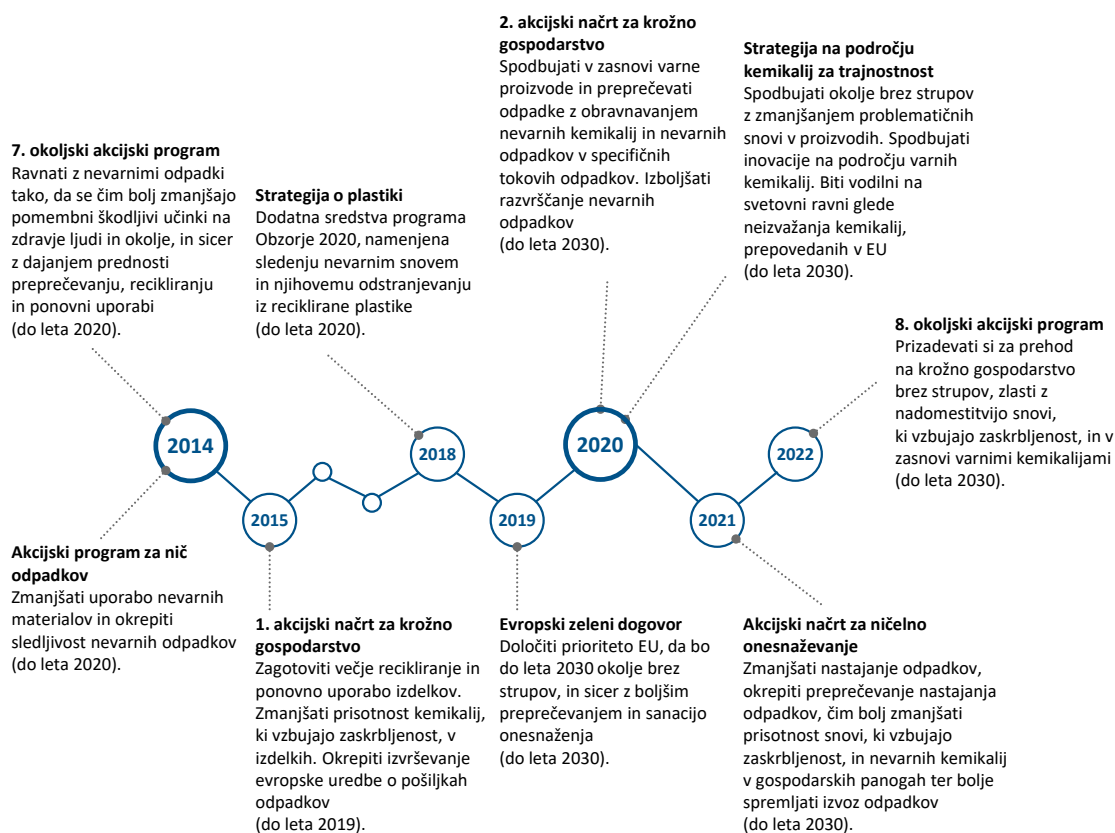
Grčija ni ukrepala do leta 2016. Sodišče ji je zato naložilo, da plača denarno kazen 30 000 EUR za vsak dan zamude pri izvedbi potrebnih ukrepov in znesek v višini 10 milijonov EUR¹⁴.

Grčija je začela ukrepati leta 2017. Po navedbah Komisije Grčija junija 2021 še ni v celoti odpravila pomanjkljivosti, ugotovljenih pred skoraj dvema desetletjema.

26 V širšem okviru politik nevarni odpadki niso obravnavani kot posebno poglavje politične agende EU, so pa v nizu strategij in politik (glej *sliko 5*). V teh dokumentih je na splošno poudarjeno, da je treba varovati zdravje ljudi in okolje pred nevarnimi snovmi in zato preprečevati nastajanje nevarnih odpadkov ali zagotoviti njihovo pravilno obdelavo.

¹⁴ Sodba Sodišča Evropske unije, *zadeva C-584/14*.

Slika 5 – Strategije in politike EU, ki zajemajo nevarne odpadke

Vir: Evropsko računsko sodišče na podlagi dokumentov Evropske komisije

Financiranje EU, povezano z nevarnimi odpadki

27 Komisija ima pregled nad financiranjem EU za ravnanje z odpadki na splošno – za programsko obdobje 2014–2020 je bilo dodeljene 4,3 milijarde EUR sredstev EU¹⁵ – ne pa nad sredstvi, posebej dodeljenimi za nevarne odpadke. Glede na razpoložljive podatke se ta sredstva zagotavljalo predvsem v okviru programa **Obzorje 2020** za raziskave in krepitev zmogljivosti. Sodišče je odkrilo 163 projektov, financiranih v okviru programa **Obzorje 2020**, ki bi jih bilo mogoče povezati z nevarnimi odpadki za obdobje 2014–2020, kar znaša 1,2 milijarde EUR prispevka EU (1,6 % celotnega proračuna programa Obzorje 2020).

28 Drugi največji prispevek k financiranju ravnanja z nevarnimi odpadki se zagotavlja iz **Kohezijskega sklada** in **Evropskega sklada za regionalni razvoj**. Komisija je za programsko obdobje 2014–2020 za infrastrukturne projekte v zvezi z ravnanjem z

¹⁵ Podatki kohezijske politike o podpori EU za ravnanje z odpadki.

odpadki iz komercialnih dejavnosti ter industrijskimi in nevarnimi odpadki dodelila približno 370 milijonov EUR¹⁶ oziroma 8,6 % sredstev iz teh skladov.

29 EU na področju nevarnih odpadkov financira tudi okoljske in podnebne ukrepe, in sicer v okviru programa LIFE. Glede na podatke za obdobje 2014–2020 je Sodišče v zvezi z nevarnimi odpadki odkrilo 14 projektov s skupnim financiranjem v višini 17,9 milijona EUR (6 % sredstev iz programa LIFE, porabljenih za projekte na področju odpadkov). V **okviru 3** so navedeni primeri projektov EU, s katerimi se financira ravnanje z nevarnimi odpadki.

Okvir 3

Primeri projektov EU za financiranje ravnanja z nevarnimi odpadki

Recikliranje in ponovna uporaba nevarnega letečega pepela (projekt, financiran iz programa LIFE)

S **projektom na Švedskem in Danskem** je bil sofinanciran razvoj obrata za recikliranje in ponovno uporabo letečega pepela iz sežigalnice odpadkov na Danskem.

Leteči pepel so delci, ki jih je mogoče najti v plinih, ki se sproščajo pri sežiganju odpadkov. Pogosto vsebujejo kloride in težke kovine in so razvrščeni kot nevarni odpadki. Nevarni leteči pepel se odlaga na odlagališčih. Samo Švedska letno na Norveško prepelje približno 150 000 ton tega pepela, kjer je ta odložen v nekem opuščnem kamnolomu apnenca.

Obdelava zelo strupenih odpadkov v naftni in petrokemični industriji (projekt, financiran iz programa Obzorje 2020)

S **projektom v Španiji** se financira razvoj obrata, v katerem se uporablja inovativen postopek za nizkocenovno obdelavo odpadne industrijske jedke raztopine, ki je izčrpana in ni več uporabna. Ta raztopina je zelo strupen odpadek, ki nastane v naftnih in petrokemičnih rafinerijah ter je razvrščena med nevarne odpadke. Njena obdelava z obstoječimi postopki je težavna in draga, zaradi česar se v rafinerijah kopičijo velike zaloge tega nevarnega odpadka.

¹⁶ Podatki kohezijske politike o ravnanju z odpadki iz komercialnih dejavnosti ter industrijskimi in nevarnimi odpadki.

30 Poleg proračuna EU se finančna sredstva za ravnanje z odpadki, vključno z nevarnimi odpadki, zagotavljajo tudi iz [mehanizma za okrevanje in odpornost](#) ter operacij [Evropske investicijske banke](#).

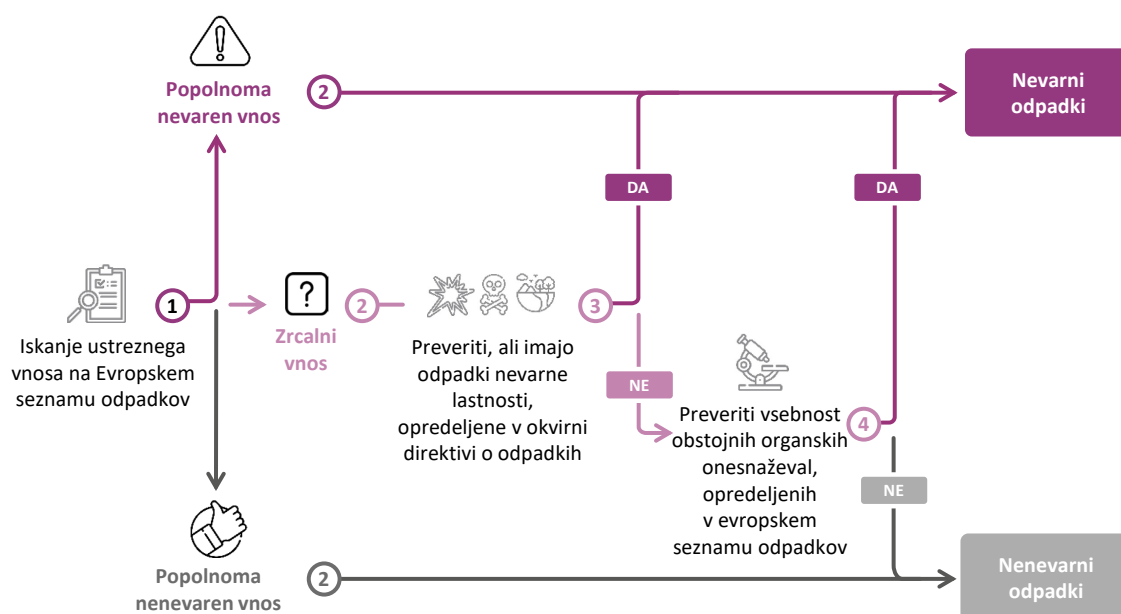
31 V [uredbi o taksonomiji](#), sprejeti leta 2020, so za zagotovitev transparentnosti na finančnih trgih opredeljene tiste gospodarske dejavnosti, ki jih EU šteje za okoljsko trajnostne. Zato se je EU v obdobju 2021–2027 odločila, da preneha financirati odlaganje nevarnih odpadkov na odlagališčih in sežiganje nevarnih odpadkov, ki jih je mogoče reciklirati. EU financira vse druge možnosti, ki so višje v hierarhiji ravnanja z odpadki, kot sta preprečevanje nastajanja odpadkov in recikliranje.

Razvrščanje nevarnih odpadkov

32 Gospodarski subjekti (proizvajalci odpadkov, centri za zbiranje in sortiranje, prevozniki, posredniki in obrati za obdelavo odpadkov) morajo svoje odpadke razvrščati med nevarne ali nenevarne (glej [sliko 6](#)). Ta korak je bistven za to, da se nevarni odpadki pravilno identificirajo in obdelajo v skladu s strogimi standardi ter da so na ravni EU na voljo točni in primerljivi podatki o nevarnih odpadkih. Gospodarski subjekti svoje odpadke razvrščajo na podlagi [evropskega seznama odpadkov](#), tj. sklepa Komisije, v kateri so kategorije odpadkov navedene kot:

- popolnoma nenevarni vnosi: odpadki, ki štejejo za nenevarne, ne da bi bila potrebna dodatna ocena,
- popolnoma nevarni vnosi: odpadki, ki štejejo za nevarne, ne da bi bila potrebna dodatna ocena,
- zrcalni vnosi: odpadki, ki so lahko nevarni ali ne, za kar pa je potrebna nadaljnja ocena. V ta namen morajo imetniki odpadkov ugotoviti, ali imajo odpadki eno ali več nevarnih lastnosti, opredeljenih v [okvirni direktivi o odpadkih](#), ali če vsebujejo nekatera obstojna organska onesnaževala nad mejnimi vrednostmi, določenimi v sklepu.

Slika 6 – Razvrščanje odpadkov med nevarne ali nenevarne

Vir: Evropsko računsko sodišče na podlagi [smernic Komisije o razvrščanju odpadkov](#)

33 V [poročilu o ravnanju z nevarnimi odpadki v državah članicah iz leta 2017](#), ki ga je [financirala Komisija](#), je navedeno, da je razvrščanje nevarnih odpadkov eden od glavnih izzivov držav članic pri ravnanju s takimi odpadki. Razlog za to so predvsem izzivi držav članic in imetnikov odpadkov pri uporabi [evropskega seznama odpadkov](#)¹⁷, pa tudi neusklajena opredelitev nevarnih odpadkov v zakonodaji EU o kemikalijah in odpadkih¹⁸.

34 Skoraj polovica vnosov v [evropskem seznamu odpadkov](#) je zrcalnih vnosov¹⁹. Imetniki odpadkov pogosto težko ocenijo, ali so njihovi odpadki nevarni ali ne, saj morajo poznati njihovo kemično sestavo, takšne informacije pa niso vedno na voljo. Zaradi tega države članice in imetniki odpadkov različno razlagajo iste odpadke²⁰. Na primer, nekatere države članice lijakasto steklo, ki se uporablja v katodnih ceveh,

¹⁷ BiPRO, *Support to selected Member States in improving hazardous waste management based on assessment of Member States' performance*, 2017.

¹⁸ Sporočilo o izvajanju svežnja o krožnem gospodarstvu: možnosti za rešitev vprašanja stičišča med zakonodajo o kemikalijah, proizvodih in odpadkih, [COM/2018/032](#).

¹⁹ Obvestilo Komisije o tehničnih smernicah o razvrščanju odpadkov, [2018/C 124/01](#).

²⁰ BiPRO, *Support to selected Member States in improving hazardous waste management based on assessment of Member States' performance*, 2017.

razvrščajo med nevarne odpadke, druge pa med nenevarne²¹. Komisija je leta 2018 to vprašanje obravnavala z objavo [tehničnih smernic o razvrščanju odpadkov](#).

35 Litij-ionske baterije se uporabljajo v številnih izdelkih, kot so igrače, prenosni računalniki, mobilni telefoni in električna vozila. V neki nedavni študiji je bilo ocenjeno, da bi lahko količina izrabljenih litij-ionskih baterij v EU od leta 2030 dosegla približno 0,2 milijona ton letno²². V ZDA so te baterije razvrščene med nevarne odpadke²³. Na [evropskem seznamu odpadkov](#) ni posebne kode za litij-ionske baterije, edina koda, ki jo imetniki odpadkov lahko uporabijo, pa je splošna koda za „druge baterije in akumulatorje“, ki pa označuje popolnoma nenevarne vnose.

36 Zakonodaja EU o kemikalijah ima pomembno vlogo pri razvrščanju odpadkov. Lastnosti, s katerimi so v [okvirni direktivi o odpadkih](#) opredeljeni nevarni odpadki, so večinoma usklajene z razredi nevarnosti, ki se uporabljajo za opredelitev nevarnih snovi v EU in so opredeljeni v [uredbi o razvrščanju, označevanju in pakiranju](#) (uredbi CLP).

37 V EU so kemične snovi, ki vzbujajo veliko zaskrbljenost, opredeljene in omejene z [uredbo o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij](#) (uredbi REACH). V njej so opredeljene na podlagi treh nevarnih lastnosti, kot je prikazano v [okviru 4](#). Ker vse te lastnosti niso vključene v [uredbo CLP](#), se pri razvrščanju odpadkov kot nevarnih ne upoštevajo. Zato odpadki, ki vsebujejo strupene snovi, ki se kopičijo in ostanejo v okolju in človeškem telesu dolgo časa ali ki motijo človeške hormone, niso razvrščeni kot nevarni odpadki. Komisija preučuje, ali naj predlaga vključitev teh nevarnih lastnosti v [uredbo CLP](#)²⁴. Da bi se uporabljale za razvrščanje odpadkov, mora Komisija posodobiti [okvirno direktivo o odpadkih](#).

²¹ WEEE Forum, *Impact of glass from cathode ray tubes in achieving the WEEE recycling and recovery targets*, 2018.

²² Fraunhofer-Institut für System- und Innovationsforschung ISI, *Recycling of Lithium-Ion Batteries: Opportunities and Challenges for Mechanical and Plant Engineering*, 2021.

²³ Spletna stran agencije Združenih držav za varstvo okolja o izrabljenih litij-ionskih baterijah.

²⁴ Strategija na področju kemikalij za trajnostnost: Okolju brez strupov naproti, COM(2020) 667.

Okvir 4

Snovi, ki vzbujajo veliko zaskrbljenost

V zakonodaji EU o kemikalijah so snovi, ki imajo lahko resne in pogosto nepopravljive učinke na zdravje ljudi in okolje, opredeljene kot snovi, ki vzbujajo veliko zaskrbljenost. Do zdaj jih je bilo opredeljenih 224²⁵ in imajo naslednje nevarne lastnosti²⁶:

- rakotvorno, mutageno ali strupeno za razmnoževanje: npr. nekateri ftalati, ki se uporabljajo kot mehčalci v talnih oblogah, strešni kritini, žicah ali v umetnem usnju za torbice,
- obstojno, bioakumulativno in strupeno ter zelo obstojno in zelo bioakumulativno: npr. nekateri bromirani zaviralci gorenja, ki se uporabljajo v izdelkih iz polistirena za toplotno izolacijo v stavbah, embalaži, elektronski opremi, žimnicah, avtomobilskih sedežih ali zavesah,
- druge snovi, ki so podobno zaskrbljujoče: npr. kemikalije, ki so po svojih lastnostih endokrini motilci: npr. nekateri bisfenoli (bisfenol A je industrijska kemikalija, ki se uporablja za izdelavo polikarbonata, tj. trde, prozorne plastike, ki se uporablja v številnih potrošniških izdelkih).

²⁵ Spletna stran Evropske agencije za kemikalije o seznamu kandidatnih snovi, ki vzbujajo veliko zaskrbljenost in za katere je treba pridobiti avtorizacijo.

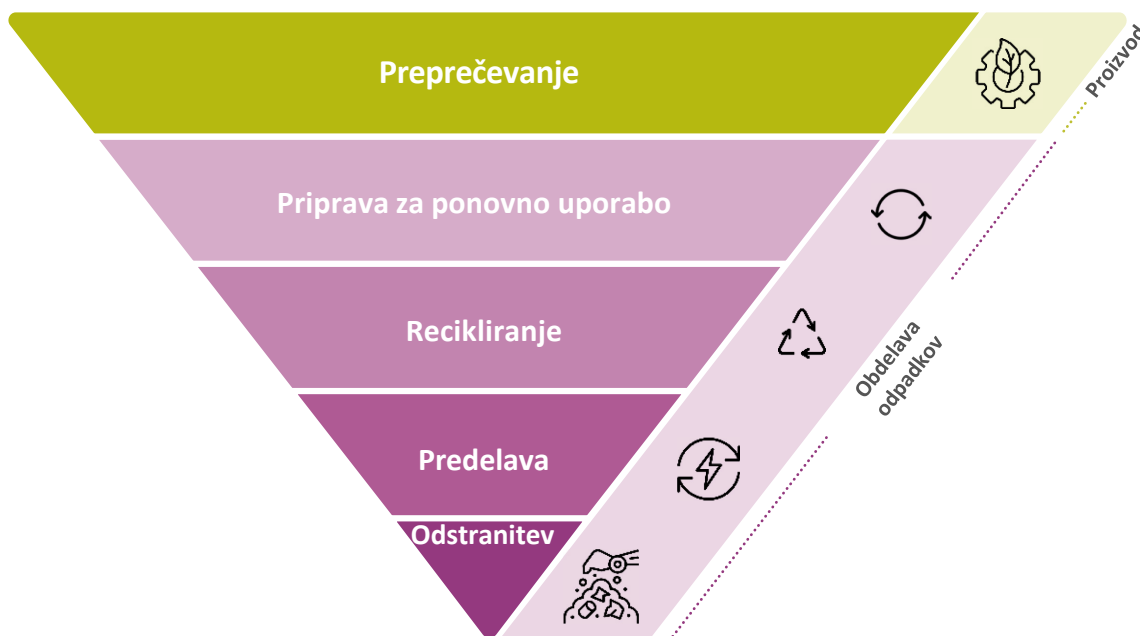
²⁶ Spletna stran Evropske agencije za kemikalije o snoveh, ki vzbujajo veliko zaskrbljenost.

Preprečevanje nevarnih odpadkov v EU

Kljub prizadevanjem EU je nevarnih odpadkov vse več

38 Preprečevanje nastajanja nevarnih odpadkov je najboljši način za obravnavo takih odpadkov. Dajanje prednosti preprečevanju nevarnih odpadkov pred ravnanjem z njimi je cilj zakonodaje EU o odpadkih od začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja²⁷. Leta 2008 je bil ta cilj vključen v zakonodajo EU z načelom hierarhije ravnanja z odpadki v [okvirni direktivi o odpadkih](#) (glej [slika 7](#)).

Slika 7 – Načelo hierarhije ravnanja z odpadki

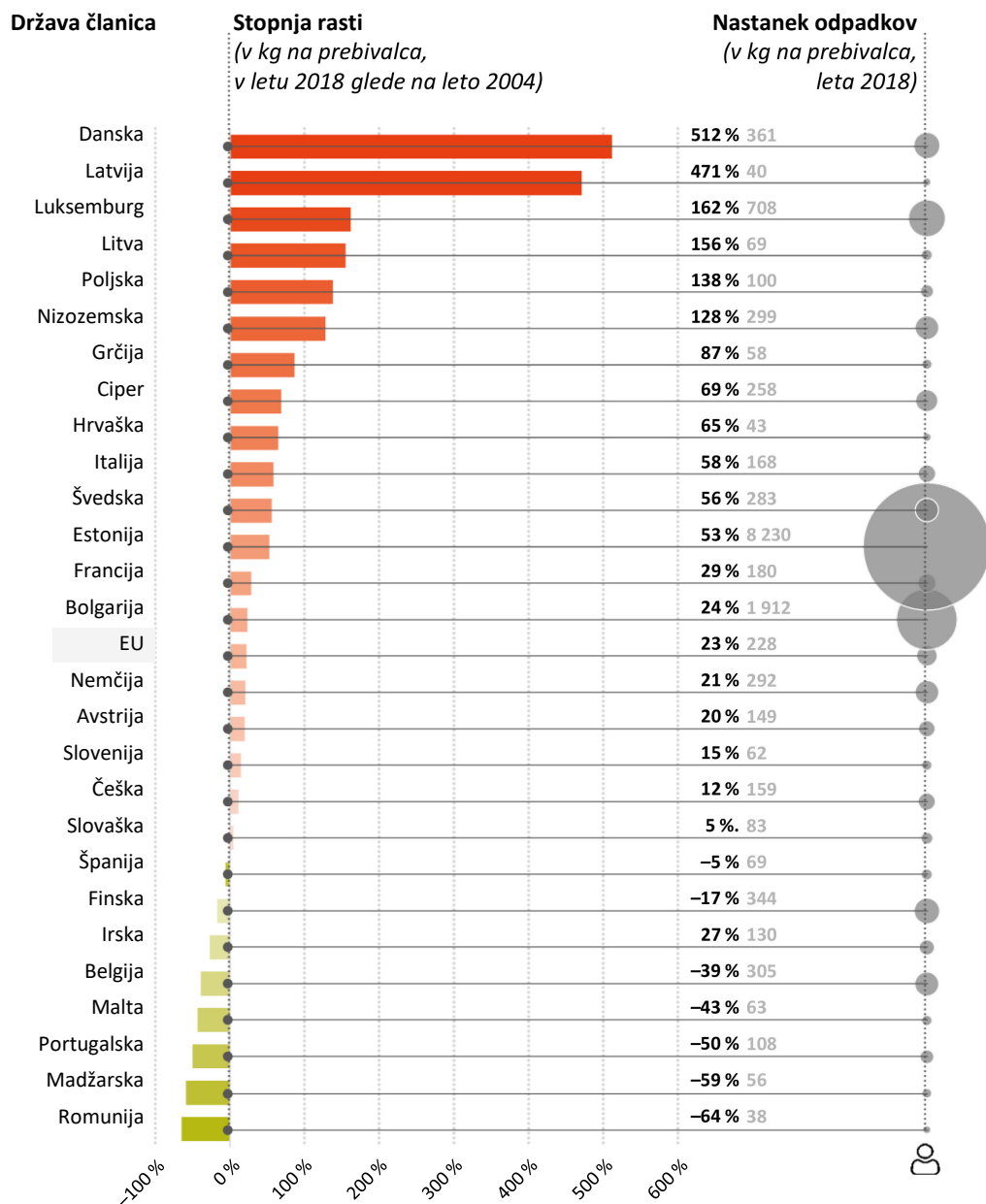

Vir: Evropsko računsko sodišče na podlagi [okvirne direktive o odpadkih](#)

39 V zadnjem desetletju je preprečevanje nevarnih odpadkov postalo pomembnejše, kar se odraža v različnih pobudah politike in zakonodajnih pobudah, ki jih je uvedla Komisija (glej [slika 5](#)). Kljub tem pobudam se je količina nevarnih odpadkov, nastalih v EU, stalno povečevala (glej [slika 8](#)).

²⁷ Člen 3 [Direktive Sveta 91/156/EGS](#) o odpadkih.

Slika 8 – Nevarni odpadki, nastali v državah članicah leta 2018 v primerjavi z letom 2004

Vir: Evropsko računsko sodišče na podlagi podatkov [Eurostata](#)

40 Od leta 2013 morajo države članice vzpostaviti programe za preprečevanje nastajanja odpadkov²⁸, vključno z ukrepi za zmanjšanje nevarnih snovi v materialih in proizvodih. Evropska agencija za okolje je leta 2016 analizirala te programe in ugotovila, da jih večina takih ukrepov ali posebnih ciljnih vrednosti za zmanjšanje nastajanja nevarnih odpadkov ni vključevala²⁹. Opozorila je, da ima preprečevanje nevarnih odpadkov manjšo prednost od vidikov ravnanja in omejeno finančno podporo³⁰.

Gospodarski subjekti lahko nastajanje nevarnih odpadkov preprečijo tako, da spremenijo način oblikovanja in proizvodnje proizvodov

41 Gospodarski subjekti ustvarijo 96 % nevarnih odpadkov v EU (glej [sliko 1](#)). Nastajanje nevarnih odpadkov lahko preprečijo z razvojem trajnostnih proizvodov z najmanjšim možnim vplivom na okolje – t. i. okoljsko primerno zasnovo. Po navedbah Komisije je več kot 80 % vpliva proizvoda na okolje odvisnih od njegove zasnove³¹.

42 Komisija je marca 2022 predlagala³² spremembo [direktive o okoljsko primerni zasnovi](#), v skladu s katero bi morali gospodarski subjekti obratom za obdelavo zagotavljati informacije o prisotnosti snovi, ki vzbujajo zaskrbljenost, v svojih proizvodih in tem, kako bi jih bilo mogoče reciklirati ali odstraniti. Te informacije bi bile vključene v „digitalne potne liste za izdelke“, ki bi se uporabljali od leta 2024 (glej [sliko 9](#)). Komisija meni, da bo to spodbudilo potrošnike k bolj trajnostnim odločitvam, ki naj bi jih gospodarski subjekti upoštevali pri oblikovanju proizvodov.

²⁸ Člen 29 [okvirne direktive o odpadkih](#).

²⁹ Evropska agencija za okolje, *Prevention of hazardous waste in Europe – the status in 2015*, 2016.

³⁰ Evropska agencija za okolje, sporočilo za javnost: *European hazardous waste management improving, but its prevention needs attention*, 2016.

³¹ Sporočilo o trajnostnih izdelkih kot pravilu, [COM/2022/140](#).

³² Predlog uredbe o zahtevah za okoljsko primerno zasnovo trajnostnih proizvodov, [COM/2022/142](#).

Slika 9 – Skupine proizvodov, za katere se predlagajo digitalni potni listi

Vir: Evropsko računsko sodišče na podlagi spletne strani [Digital Product Passport: sustainable and circular systems](#)

43 Gospodarski subjekti lahko nastajanje nevarnih odpadkov preprečijo tudi z omejevanjem prisotnosti nevarnih snovi v proizvodih. Komisija je leta 2020 predlagala zmanjšanje prisotnosti snovi, ki vzbujajo veliko zaskrbljenost, v proizvodih³³ z omejitvijo uporabe nekaterih najbolj škodljivih snovi v EU³⁴.

44 Gospodarski subjekti lahko ustvarijo manj nevarnih odpadkov tako, da pregledajo svoje proizvodne procese. Komisija je marca 2022 predlagala spremembo [direktive o industrijskih emisijah](#). V skladu s [predlogom](#) bi morali industrijski obrati (vključno s sektorjem rudarstva in proizvodnje baterij) sprejeti ukrepe, s katerimi bi v

³³ Strategija na področju kemikalij za trajnostnost: Okolju brez strupov naproti, [COM/2020/667](#).

³⁴ [Restrictions Roadmap under the Chemicals Strategy for Sustainability, SWD/2022/128](#).

proizvodnem procesu nadomestili več nevarnih snovi in preprečili nastajanje odpadkov.

45 Polni učinki vseh teh ukrepov bodo vidni šele čez čas. Ker imajo lahko nekateri proizvodi, s katerimi se ustvarjajo nevarni odpadki, dolgo življenjsko dobo (npr. vozila, stavbe, pohištvo, električna oprema), bodo učinki zdaj sprejetih ukrepov, kot je omejitev uporabe nekaterih nevarnih snovi, vidni šele na srednji ali dolgi rok, ko bodo ti proizvodi končno postali odpadki. Komisija na primer ocenjuje, da bo le približno 25 % stavb, ki so bile zgrajene pred letom 2005³⁵ in bi lahko vsebovale azbest, postopno porušeni do leta 2050³⁶.

To, da morajo biti onesnaževalci odgovorni za svoje odpadke, prispeva k preprečevanju nastajanja nevarnih odpadkov

46 V skladu z načelom onesnaževalec plača mora onesnaževalec plačati stroške onesnaženja, ki ga povzroči, vključno s stroški ukrepov za preprečevanje, nadzor in sanacijo onesnaženja ter stroški za družbo. EU zahteva, da stroške ravnanja z odpadki nosijo povzročitelji odpadkov ali imetniki odpadkov. Države članice odločijo, ali stroške ravnanja z odpadki nosi imetnik odpadkov ali delno/v celoti proizvajalec proizvoda, ki je postal odpadki. Slednje se imenuje „razširjena odgovornost proizvajalca“ in na ravni EU velja za nekatere tokove nevarnih odpadkov v skladu z zakonodajo EU (npr. odpadna električna in elektronska oprema ali izrabljena vozila) ali nacionalno zakonodajo in sporazumi z zadevnimi panogami (npr. odpadna olja ali pesticidi)³⁷.

³⁵ Komisija, [sporočilo za javnost o prepovedi azbesta od 1. januarja 2005](#).

³⁶ Izračun Sodišča na podlagi sporočila Komisije Val prenove za Evropo – ekologizacija stavb, ustvarjanje delovnih mest, izboljšanje življenj, [COM/2020/662](#).

³⁷ Deloitte, [Development of Guidance on Extended Producer Responsibility](#), 2014.

47 Sodišče je nedavno poročalo³⁸, da se z razširjeno odgovornostjo proizvajalca proizvajalci spodbujajo k razvoju okolju prijaznejših proizvodov, s čimer se preprečuje nastanek nepotrebnih odpadkov. V znanstvenih študijah³⁹ in pregledih politik⁴⁰ je naveden pozitiven prispevek tega koncepta k zmanjševanju odpadkov. Sodišče je v poročilu sicer poudarilo, da bi morale biti dajatve, ki se zaračunavajo državljanom/podjetjem, sorazmerne z nastalimi odpadki, pri njihovem izračunu pa bi bilo treba upoštevati povzročeno okoljsko škodo, vendar so glede na dokaze v teh dajatvah zunanji učinki na okolje le omejeno internalizirani. V okviru [akcijskega načrta EU iz leta 2021: Naproti ničelnemu onesnaževanju zraka, vode in tal](#) namerava Komisija v letu 2024 odpraviti pomanjkljivosti pri uporabi načela onesnaževalec plača.

³⁸ Posebno poročilo 12/2021 – Načelo „onesnaževalec plača”: nedosledna uporaba v različnih okoljskih politikah in ukrepih EU.

³⁹ Pouikli K., *Concretising the role of extended producer responsibility in European Union waste law and policy through the lens of the circular economy*, 2020.

⁴⁰ OECD, *Extended Producer Responsibility Updated Guidance for Efficient Waste Management*, 2016.

Obdelava nevarnih odpadkov v EU

Uporaba hierarhije ravnanja z odpadki pri obdelavi nevarnih odpadkov

48 Od leta 2008 morajo države članice zagotoviti, da se z nevarnimi odpadki ravna v skladu s hierarhijo ravnanja z odpadki (glej [slika 7](#)). Nevarne odpadke je treba po možnosti pripraviti za ponovno uporabo, v nasprotnem primeru pa reciklirati. Dele odpadkov, ki jih ni mogoče reciklirati, je treba predelati tako, da se jih sežge za proizvodnjo energije. Zgolj v skrajnem primeru je nevarne odpadke dovoljeno odstraniti⁴¹.

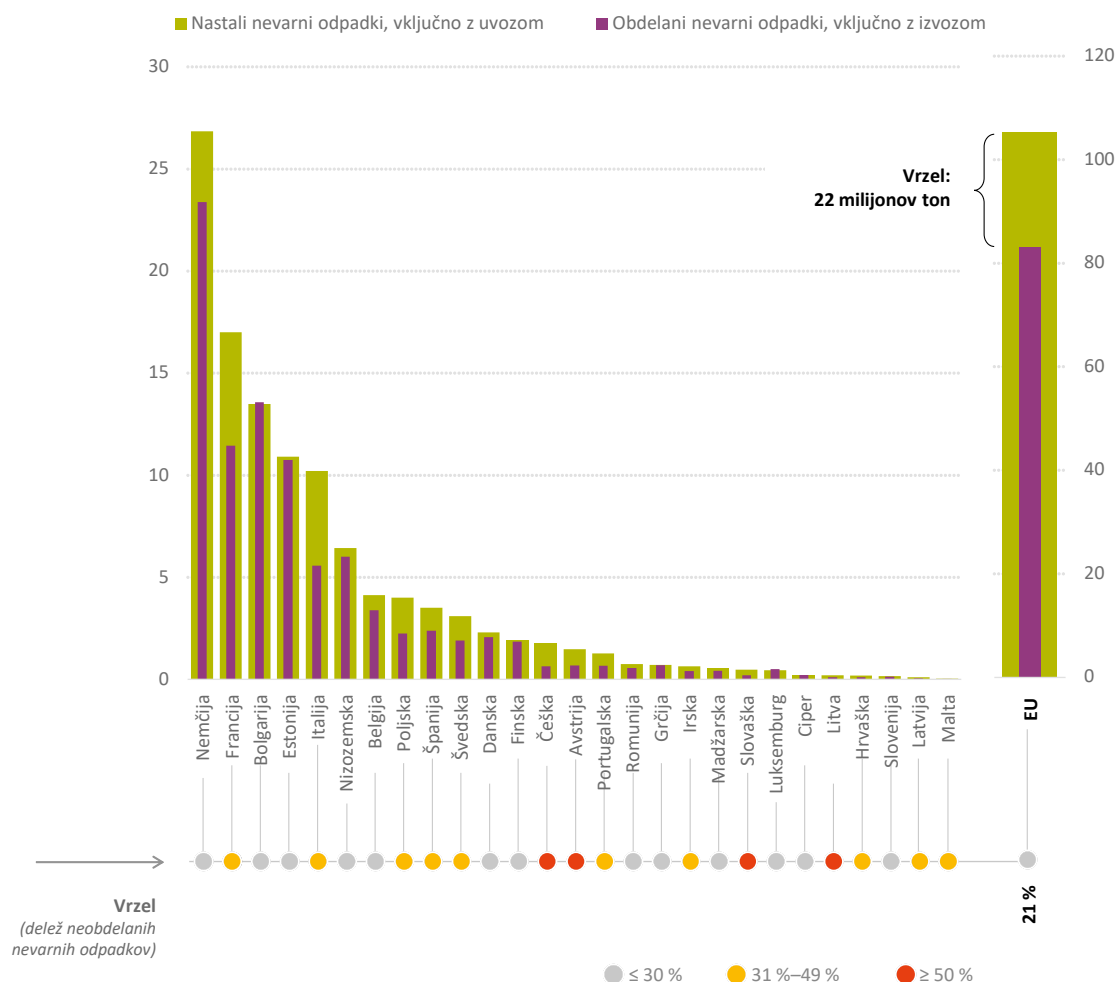
49 Popoln pregled ravnanja z nevarnimi odpadki, ki nastanejo v EU, bi lahko bil v pomoč Komisiji in državam članicam pri ocenjevanju tega, kako dobro se uporablja hierarhija ravnanja z odpadki. Vendar takega pregleda ni mogoče pridobiti zaradi vrzeli v poročanju o količini nevarnih odpadkov, nastalih in obdelanih v EU. Leta 2018 je v EU nastalo približno 102 milijona ton nevarnih odpadkov (glej odstavek [12](#)), skupna količina obdelanih nevarnih odpadkov pa je znašala 82 milijonov ton⁴², kar pomeni razliko v višini 20 milijonov ton (19 %). Istega leta je bilo v EU uvoženih 3,6 milijona ton nevarnih odpadkov, 0,7 milijona ton pa je bilo izvoženih za obdelavo zunaj EU⁴³. Ob upoštevanju tega uvoza in izvoza se vrzel v poročanju poveča na 22 milijonov ton (21 %). Razlika se giblje od približno 1 % v nekaterih državah članicah, kot so Bolgarija, Estonija in Grčija, do več kot 50 % v drugih, kot so Češka, Slovaška, Avstrija in Litva (glej [slika 10](#)).

⁴¹ Člen 4 okvirne direktive o odpadkih.

⁴² Podatki Eurostata o obdelavi odpadkov.

⁴³ Podatki Eurostata o pošiljkah odpadkov.

Slika 10 – Vrzel v poročanju o nastalih in obdelanih nevarnih odpadkih v letu 2018

Vir: Evropsko računsko sodišče na podlagi podatkov Eurostata o nastanku, obdelavi in premikih odpadkov

50 Razlogi za to, da se sporočeni količini nastalih in obdelanih nevarnih odpadkov razlikujeta, so lahko različni⁴⁴: odpadki, nastali v določenem obdobju, se lahko štejejo za obdelane v drugem obdobju, pomanjkanje informacij o uvozu in izvozu ali nezakonito odstranjevanje nevarnih odpadkov. Eden od razlogov so lahko tudi različne metode poročanja o nastalih in obdelanih nevarnih odpadkih. Na primer, odpadki, ki vsebujejo nevarne in nenevarne sestavine, bi se lahko evidentirali kot odpadki, ki so nastali kot 100 % nevarni odpadki. Vendar bi se nato dejansko obdelal le tisti del odpadkov, ki vsebuje nevarne sestavine (glej primer na [sliki 11](#)). Komisija namerava

⁴⁴ BiPRO, *Support to Member States in improving hazardous waste management based on assessment of Member States' performance*, 2015.

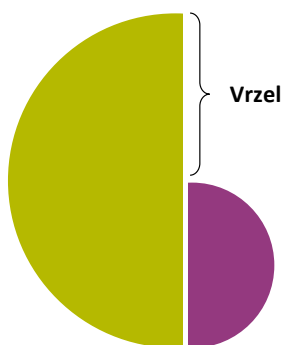
vrzel med nastajanjem in obdelavo nevarnih odpadkov razjasniti z razvojem eksperimentalnih računov odpadkov, ki bi temeljili na ocenjenih podatkih⁴⁵.

Slika 11 – Primer vrzeli za izrabljena vozila zaradi različnih metod poročanja

Nastali odpadki:

7 milijonov ton

(celotno izrabljeno vozilo)

Obdelani odpadki:

1,7 milijona ton*

(samo nevarni sestavni deli izrabljenega vozila)

* Reciklirano, predelano ali odstranjeno

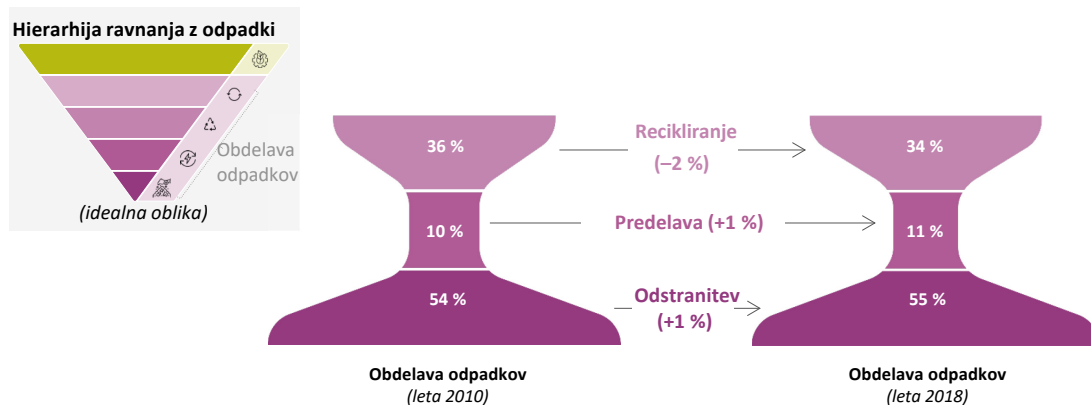
Vir: Evropsko računsko sodišče na podlagi podatkov Eurostata o [nastanku](#) in [obdelavi](#) nevarnih odpadkov iz izrabljenih vozil za leto 2018

51 Glede na razpoložljive podatke o uporabi hierarhije ravnanja z odpadki se je v letu 2018, podobno kot v letu 2010, ko so bili podatki o recikliranju odpadkov na voljo prvič, še vedno odstranila več kot polovica nevarnih odpadkov, obdelanih v EU, pri čemer niso bili ponovno uporabljeni skoraj nobeni nevarni odpadki (glej odstavek [52](#)), recikliranih in predelanih pa jih je bilo le 45 % (glej [slika 12](#)). Tudi številni ukrepi, ki jih je EU sprejela za to, da bi se hierarhija ravnanja z odpadki bolje uporabljala za nevarne odpadke, niso prinesli vidnih sprememb (glej odstavek [39](#)). Leta 2009 je Komisija ocenila, da bi se lahko 97 % nevarnih odpadkov, nastalih v EU, recikliralo ali predelalo⁴⁶.

⁴⁵ Komisija, predstavitev na seminarju UN/ECE/OECD o izvajanju sistema okoljsko-ekonomskega računovodstva: *Introduction to waste accounts and possible integration with other SEEA*, 2021.

⁴⁶ Villanueva A. in drugi, *Study on the selection of waste streams for end-of-waste assessment*, 2010.

Slika 12 – Nobenih vidnih sprememb pri uporabi hierarhije ravnanja z odpadki za nevarne odpadke v EU med letoma 2010 in 2018

Opomba: Podatki o pripravi za ponovno uporabo niso na voljo.

Vir: Evropsko računsko sodišče na podlagi podatkov Eurostata o [obdelavi nevarnih odpadkov](#)

Večina nevarnih odpadkov ni primerna za pripravo za ponovno uporabo

52 Če je le mogoče, bi bilo treba nevarne odpadke pripraviti za ponovno uporabo. To pomeni preverjanje, čiščenje ali popravilo zavrženih proizvodov, da se lahko ponovno uporabijo brez kakršne koli druge predobdelave⁴⁷. Na ravni EU ni na voljo sistematičnih podatkov o tem, koliko nevarnih odpadkov se pripravi za ponovno uporabo. Po navedbah Komisije je to zelo omejena količina, saj za večino tokov nevarnih odpadkov ni jasnih možnosti ponovne uporabe, zlasti ker so to odpadne snovi, nastale v industrijskih procesih.

EU se srečuje z izzivi pri povečanju stopnje recikliranja nevarnih odpadkov

53 Recikliranje je druga prednostna možnost za ravnanje z nevarnimi odpadki. Glede na [sliko 12](#) je bilo leta 2018 recikliranih 34 % nevarnih odpadkov, obdelanih v EU. To je nekoliko manj kot leta 2010, ko jih je bilo recikliranih 36 %.

54 Glede na razpoložljive podatke je mogoče le delno oceniti smotrnost držav članic pri recikliranju. Iz podatkov je razvidno, koliko nevarnih odpadkov, nastalih v državah članicah, slednje reciklirajo na svojem ozemlju, ne pa tudi to, koliko se jih reciklira v tujini. Leta 2018 sta na svojem ozemlju reciklirali večino nastalih ali uvoženih nevarnih

⁴⁷ Člen 3 [okvirne direktive o odpadkih](#).

odpadkov Grčija (91 %) in Hrvaška (84 %), sledili sta jima Danska in Poljska (79 %) (glej *Prilogo III*). Druge države, kot sta Bolgarija in Irska, na svojem ozemlju reciklirajo le 2 % nevarnih odpadkov ali sploh nobenih, npr. Malta. Malta izvozi večino svojih nevarnih odpadkov, od katerih se jih 75 % reciklira ali predela tako, da se jih sežge za proizvodnjo energije.

55 EU lahko z določitvijo ciljnih vrednosti glede stopnje recikliranja vpliva na to, koliko nevarnih odpadkov se reciklira. Doslej je ciljne vrednosti določila za tri tokove odpadkov, ki so delno nevarni (odpadna električna in elektronska oprema, baterije in izrabljena vozila), kot je prikazano v *okviru 5*. To so bili trije najbolj reciklirani tokovi nevarnih odpadkov v EU, saj je bila stopnja recikliranja njihovih nevarnih sestavnih delov leta 2018 nad 90 %⁴⁸.

⁴⁸ Podatki Eurostata za leto 2018 o *recikliranju tokov nevarnih odpadkov* na ravni EU.

Okvir 5

Ciljne vrednosti EU glede recikliranja specifičnih tokov odpadkov, ki so delno nevarni

V zvezi z **odpadno električno in elektronsko opremo**⁴⁹ morajo države članice:

- o od leta 2018 upoštevati minimalno ciljno vrednost glede recikliranja, ki je odvisna od vrste opreme in znaša od 55 % do 80 %.

V zvezi z **baterijami in akumulatorji**⁵⁰ morajo države članice:

- o od leta 2011 dosegati naslednje stopnje recikliranja: 65 % glede na povprečno maso svinčevih baterij in akumulatorjev s kislino, 75 % glede na povprečno maso nikelj-kadmijevih baterij in akumulatorjev in 50 % glede na povprečno maso drugih odpadnih baterij in akumulatorjev. Komisija je leta 2020 predlagala povečanje teh ciljnih vrednosti⁵¹.

Kar zadeva **izrabljena vozila**⁵², morajo države članice od leta 2015 dosegati minimalne letne ciljne vrednosti za recikliranje v višini 85 % povprečne teže na vozilo.

56 Komisija je leta 2009 opredelila dodatne tokove nevarnih odpadkov, ki bi jih bilo mogoče reciklirati več: mineralni odpadki pri gradnji in rušenju, odpadki iz izgorevanja in dve vrsti kemičnih odpadkov (odpadna olja in odpadna topila)⁵³. EU za te tokove še ni uvedla ciljnih vrednosti za recikliranje. Recikliranje teh tokov odpadkov ovira tudi pomanjkanje jasnih pravil, po katerih bi recikliran material štel za tržni proizvod in ne več za odpadek⁵⁴. To omejuje tržne možnosti za upravljavce odpadkov v EU⁵⁵.

⁴⁹ Direktiva 2012/19/EU o odpadni električni in elektronski opremi.

⁵⁰ Direktiva 2006/66/ES o baterijah in akumulatorjih ter odpadnih baterijah in akumulatorjih.

⁵¹ Predlog uredbe o baterijah in odpadnih baterijah, COM/2020/798.

⁵² Direktiva 2000/53/ES o izrabljenih vozilih.

⁵³ Delgado L. in drugi, *End-of-waste criteria*, 2009.

⁵⁴ Sporočilo o izvajanju svežnja o krožnem gospodarstvu: možnosti za rešitev vprašanja stičišča med zakonodajo o kemikalijah, proizvodih in odpadkih, COM/2018/032.

⁵⁵ Hazardous Waste Europe, mnenje z naslovom *Environmental impact of waste management – revision of EU waste framework*, 2022.

57 Obstajajo tudi tokovi nevarnih odpadkov, ki jih trenutno tehnično ni mogoče reciklirati v velikem obsegu ali na ekonomsko vzdržen način (npr. steklo, onesnaženo z nevarnimi snovmi, kot so fluorescenčne sijalke⁵⁶). EU je vlagala v razvoj teh tehnologij, zlasti v okviru programov Obzorje 2020 in LIFE, vendar se te tehnologije v industriji še ne uporabljajo.

58 Da bi upravljavci odpadkov lahko reciklirali druge tokove nevarnih odpadkov, kot so odpadna plastika in tekstil, ki vsebujejo obstojna organska onesnaževala in težke kovine, jih morajo dekontaminirati, tj. odstraniti nevarne snovi. Po ugotovitvah iz nedavnih študij je v recikliranih materialih, vključno s papirjem, plastiko, gumo in tekstilom, kljub dekontaminaciji mogoče najti široko paleto nevarnih snovi (vključno z nekaterimi, ki so bile z zakonodajo EU postopno prepovedane)⁵⁷. To je predvsem posledica tega, da izvajalci recikliranja nimajo informacij o kemični sestavi odpadkov, ki jih obdelujejo⁵⁸, in zato odpadkov ne morejo ustrezno dekontaminirati. Po mnenju Komisije so razlogi za to tudi nepravilne prakse ravnanja z odpadki, omejitve razpoložljivih tehnologij razvrščanja in dekontaminacije ter uvoženi materiali, ki so bili reciklirani zunaj EU po nižjih standardih.

59 Ta vprašanja zmanjšujejo zaupanje v reciklirane materiale in so pomembna ovira za recikliranje nevarnih odpadkov⁵⁹. Komisija je ukrepala⁶⁰ in od leta 2021 morajo podjetja, ki na trg EU dobavljajo proizvode, ki vsebujejo snovi, ki vzbuja veliko zaskrbljenost, v koncentraciji nad 0,1 %, informacije o teh izdelkih prijaviti v javnem registru EU⁶¹. Aprila 2022 so zastopniki vodilnih podjetij v zadevnih panogah navedli, da še vedno nimajo na voljo dovolj informacij o kemičnih sestavinah in nevarnih

⁵⁶ Meng W. in drugi, *The recycling of leaded glass in cathode ray tubes (CRT)*, 2016.

⁵⁷ Chemsec, *What goes around – Enabling the circular economy by removing chemical roadblocks*, 2021; Arnika, *Toxic Loophole: Recycling Hazardous Waste into New Products*, 2018.

⁵⁸ BiPRO, *Support to selected Member States in improving hazardous waste management based on assessment of Member States' performance*, 2018.

⁵⁹ BiPRO, *Support to selected Member States in improving hazardous waste management based on assessment of Member States' performance*, 2018.

⁶⁰ Strategija na področju kemikalij za trajnostnost – Okolju brez strupov naproti, COM/2020/667.

⁶¹ Zbirka podatkov SCIP.

lastnosti materialov v svojih dobavnih verigah, ter pozvali Komisijo, naj te informacije zahteva za vse kemične snovi⁶².

60 Od leta 2025 bodo morale države članice zagotoviti ločeno zbiranje nevarnih odpadkov, ki nastanejo v gospodinjstvih⁶³. To bo možnost za povečanje deleža nevarnih odpadkov, recikliranih iz potrošniških proizvodov (kot so električna in elektronska oprema ali prenosne baterije).

Približno polovica sežganih nevarnih odpadkov se ne uporabi za proizvodnjo energije

61 Leta 2018 so bile glavne vrste odpadkov, ki so jih v EU sežgali z energetske predelavo, kontaminirani les, kemični odpadki (predvsem kemikalije in izrabljena topila) ter ostanki, nastali pri sortiranju odpadkov. Zadnji dve kategoriji sta bili tudi glavni vrsti nevarnih odpadkov, sežgani brez energetske predelave⁶⁴.

62 *Iz Priloge III* je razvidno, da je bilo leta 2018 s proizvodnjo energije sežganih 8 % nevarnih odpadkov, obdelanih v EU, brez nje pa 6 %, kar je skoraj enako kot leta 2008. Podobno kot pri recikliranju je zaradi pomanjkljivih podatkov uspešnost držav članic pri predelavi s proizvodnjo energije mogoče oceniti le za njihovo ozemlje.

63 Nevladne organizacije poudarjajo negativni vpliv sežiganja odpadkov kot ogljično intenzivnega vira energije, s katerim se strupeno onesnažuje zrak in odpadke preusmerja od potencialnega recikliranja⁶⁵. Upravljalci ravnanja z odpadki pa v sežiganju z energetske predelavo zaradi sedanje energetske krize v EU vidijo alternativni vir za proizvodnjo energije⁶⁶. Leta 2020 so bili z odpadki v EU proizvedeni 4 % energije, medtem ko so obnovljivi viri energije pomenili približno 41 %, jedrska energija 31 %, trdna fosilna goriva 15 %, zemeljski plin 7 % in surova nafta 3 %⁶⁷.

⁶² Odprto pismo Komisiji v zvezi s transparentnostjo, 2022.

⁶³ Člen 20 okvirne direktive o odpadkih.

⁶⁴ Podatki Eurostata o sežiganju nevarnih odpadkov z energetske predelavo in brez nje.

⁶⁵ ClientEarth, *The environmental impacts of waste incineration*, 2021.

⁶⁶ FEAD – European Waste Management Association.

⁶⁷ Podatki Eurostata o proizvodnji primarne energije v letu 2020.

64 Na podlagi [uredbe o taksonomiji](#) bi bilo mogoče nadalje razviti zmogljivosti za sežiganje, saj je sežiganje vseh nevarnih odpadkov, ki jih ni mogoče reciklirati, v njej opredeljeno kot zelena naložba (glej odstavek [31](#)).

65 Nove tehnologije (npr. umetna inteligenca) bi se lahko uporabljale tudi za boljše razvrščanje⁶⁸ in recikliranje nevarnih odpadkov z zmanjšanjem kontaminacije zaradi mešanja nevarnih in nenevarnih odpadkov. Z njimi bi bilo mogoče izboljšati tudi ponovno pridobivanje kritičnih surovin, kot sta baker in nikelj v električni in elektronski opremi⁶⁹. Poleg tega bi lahko te tehnologije pomenile nove rešitve za ravnanje z nevarnimi sestavinami⁷⁰.

Še vedno se odstrani približno polovica nevarnih odpadkov

66 Leta 2018 je bila odstranjena približno polovica nevarnih odpadkov, obdelanih v EU, kar je najmanj zaželena možnost obdelave odpadkov. Majhen delež teh odpadkov, približno 10 %⁷¹, je bil sežgan brez energetske predelave (glej odstavek [62](#)), preostalih 90 %⁷² pa je bilo odloženih na odlagališčih ali v naravne votline, na morsko dno ali v umetno ustvarjena jezera in ribnike.

67 V skladu z hierarhijo ravnanja z odpadki je odstranjevanje nevarnih odpadkov dovoljeno samo za tokove nevarnih odpadkov, ki jih ni mogoče reciklirati ali predelati v energijo, kot so odpadki iz izgorevanja, ki nastanejo pri sežiganju nevarnih odpadkov. Iz [slike 13](#) je razvidno, da se je v 14 državah članicah delež nevarnih odpadkov, odloženih na odlagališča ali drugam, od leta 2008 povečal.

⁶⁸ Evropska agencija za okolje, *Digital waste management*, 2020.

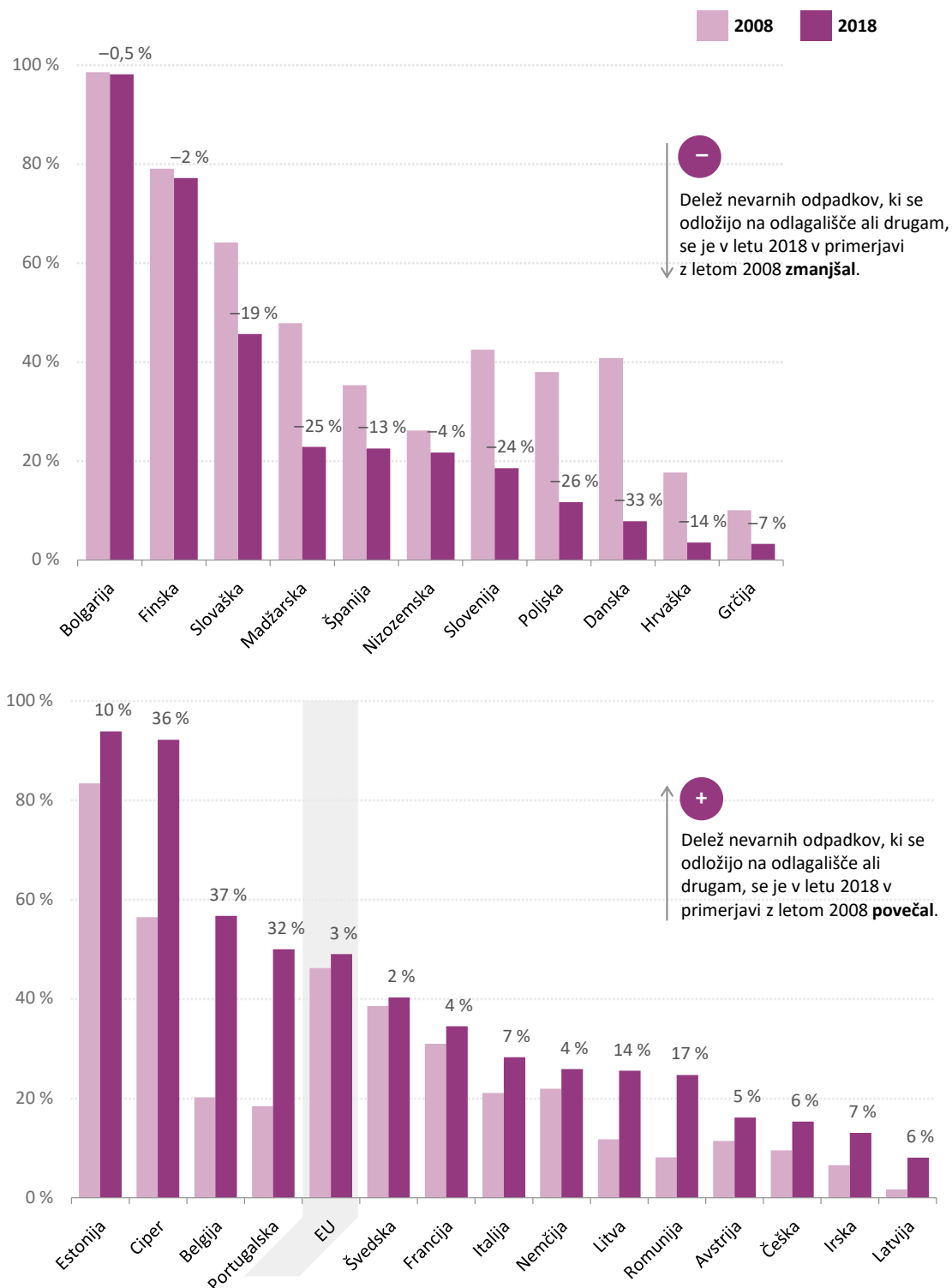
⁶⁹ Sipka S., *Towards circular e-waste management: How can digitalisation help?*, 2021.

⁷⁰ Primer projekta za recikliranje polivinil klorida, onesnaženega z nevarnimi snovmi, ki ga je financirala EU: [REMADYL](#).

⁷¹ Podatki Eurostata o [odstranjevanju nevarnih odpadkov – sežiganje brez energetske predelave](#).

⁷² Podatki Eurostata o [odstranjevanju nevarnih odpadkov – odlagališča in drugo](#).

Slika 13 – Delež nevarnih odpadkov, odloženih na odlagališča ali drugam

Opomba: Na Malti in v Luksemburgu se odpadki ne odlagajo na odlagališča ali drugam.

Vir: Evropsko računsko sodišče na podlagi podatkov Eurostata o [odlaganju nevarnih odpadkov na odlagališča ali drugam](#)

68 Številne države članice nevarne odpadke, namenjene odstranitvi, izvažajo v druge države članice ali izven EU, v države Evropskega združenja za prosto trgovino (glej [Prilogo III](#)). Leta 2018 je bilo odstranjenih 22 % od 7,6 milijona ton nevarnih odpadkov, ki so jih izvozile države članice. Komisija je leta 2021 predlagala⁷³ prepoved vseh pošiljk odpadkov, namenjenih odstranitvi, ki bi bile poslone v druge države članice ali izven EU, razen če država članica dokaže, da odstranjevanje odpadkov na njenem ozemlju ni tehnično izvedljivo in ekonomsko vzdržno. O predlogu trenutno razpravljata Parlament in Svet (glej odstavek [82](#)).

69 Od leta 2030 bodo morale države članice omejiti odlaganje vseh odpadkov na odlagališča, vključno z nevarnimi odpadki, ki so primerni za recikliranje⁷⁴.

Uporaba strožjih pravil za ravnanje z nevarnimi odpadki

70 Za ravnanje z nevarnimi odpadki veljajo strožja pravila kot za ravnanje z drugimi vrstami odpadkov (glej odstavek [23](#)). Glede na študije so države članice te strožje zahteve sicer prenesle v nacionalno zakonodajo, vendar imajo izzive pri njihovi uporabi, zlasti glede sledljivosti nevarnih odpadkov in prepovedi mešanja⁷⁵. Sozakonodajalca sta ta pravila leta 2018 zaostрила z zadnjo spremembo [okvirne direktive o odpadkih](#).

71 Države članice morajo nevarnim odpadkom slediti od nastanka do končne obdelave. Teoretično bi se tako sledenje lahko izvajalo na podlagi podatkov o nastanku, obdelavi in premikih nevarnih odpadkov. Vendar z razpoložljivimi podatki taka sledljivost ni mogoča (glej odstavka [49](#) in [50](#)).

⁷³ Člen 11 predloga za spremembo uredbe o pošiljkah odpadkov, [COM/2021/709](#).

⁷⁴ Spletna stran Komisije o odlaganju odpadkov na odlagališča.

⁷⁵ BiPRO, *Support to selected Member States in improving hazardous waste management based on assessment of Member States' performance*, 2017; BiPRO, *Support to Member States in improving hazardous waste management based on assessment of Member States' performance*, 2015.

72 V [okvirni direktivi o odpadkih](#) ni določeno, kako je treba slediti nevarnim odpadkom od nastanka do končne obdelave. V nekem poročilu iz leta 2017⁷⁶ je navedeno, da je sledljivost nevarnim odpadkom po regijah EU ovirana zaradi tega, ker različni gospodarski subjekti, ki sodelujejo pri ravnanju s takimi odpadki, sporočajo nedosledne in nezdružljive informacije.

73 Za obravnavo vprašanj v zvezi s sledljivostjo nevarnim odpadkom (glej odstavka [71](#) in [72](#)) so morale države članice do leta 2020 vzpostaviti elektronske registre nevarnih odpadkov, ki so nastali in obdelani na njihovem ozemlju. EU namerava vzpostaviti tudi vseevropski elektronski register pošiljk odpadkov, ki bo vključeval tudi nevarne odpadke⁷⁷. Zaenkrat ni načrtov za to, da bi bila zagotovljena izmenjava informacij med nacionalnimi registri nevarnih odpadkov in sistemom EU za pošiljke odpadkov.

74 Pri mešanju različnih tokov nevarnih odpadkov lahko nastanejo dodatne nevarne snovi, ki na začetku niso prisotne. Z mešanjem nevarnih odpadkov z nenevarnimi se slednji lahko onesnažijo in so zaradi tega neprimerni za recikliranje. Poleg tega se lahko s tem razredči nevarne odpadke. Mešanje nevarnih odpadkov je v EU prepovedano od leta 1991⁷⁸. Leta 2017 je bilo v neki študiji EU⁷⁹ ugotovljeno, da države članice izvajajo le omejeno število inšpekcijskih pregledov mešanja ali redčenja nevarnih odpadkov.

Nezakonita trgovina z nevarnimi odpadki v EU

75 Strožja pravila glede ravnanja in varnosti, ki se uporabljajo za nevarne odpadke, pomenijo dodatno upravno breme in višje stroške obdelave za gospodarske subjekte. V neki študiji na podlagi raziskave rafinerij iz leta 2013⁸⁰ je bilo ocenjeno, da je mediana stroškov ravnanja z vsemi nevarnimi odpadki v Evropi znašala 238 EUR/tono, z

⁷⁶ BiPRO, *Support to selected Member States in improving hazardous waste management based on assessment of Member States' performance*, 2017.

⁷⁷ Predlog za spremembo uredbe o pošiljkah odpadkov, [COM/2021/709](#).

⁷⁸ Direktiva 91/689/EGS o nevarnih odpadkih.

⁷⁹ BiPRO, *Support to selected Member States in improving hazardous waste management based on assessment of Member States' performance*, 2017.

⁸⁰ Raziskava o proizvodnji odpadkov in ravnanju z njimi v evropskih rafinerijah, izvedena leta 2013.

nenevarnimi odpadki pa 63 EUR/tono⁸¹. S tem je povezano tveganje nezakonite trgovine z nevarnimi odpadki, pri kateri gospodarski subjekti ne deklarirajo nevarnih odpadkov in jih nezakonito odlagajo v EU oz. nezakonito pošiljajo po EU ali v tretje države. V nekem [poročilu](#) iz leta 2016 je bilo ocenjeno, da bi lahko podjetja, ki nezakonito odlagajo nevarne odpadke, prihranila do 400 % stroškov.

Odpadki, ki niso deklarirani kot nevarni

76 Leta 2021 je bila prijava nevarnih odpadkov kot nenevarnih glavna metoda za nezakonito trgovanje z nevarnimi snovmi v EU⁸². To je na primer mogoče izvesti z lažno dokumentacijo o kemični sestavi odpadkov, lažno analizo, ki jo predložijo laboratoriji, ponarejanjem evidenc o nakladanju/razkladanju in namernim razvrščanjem nevarnih odpadkov kot nenevarnih⁸³.

77 Druge prakse, ki jih izvajalci uporabljajo, da se izognejo prijavi odpadkov kot nevarnih, vključujejo mešanje nevarnih z nenevarnimi odpadki, tj. redčenje koncentracije nevarnih snovi v odpadkih, tako da nevarnih lastnosti ni več mogoče preveriti (glej odstavek [74](#)), ali razvrstitev nevarnih odpadkov kot rabljenega blaga. Odpadki iz električne in elektronske opreme ter rabljenih avtomobilskih delov se lahko na primer deklarirajo kot rabljeno blago, na koncu pa reciklirajo na nevaren način ali nezakonito odvržejo⁸⁴. V nekem poročilu Komisije⁸⁵ je navedeno, da je leta 2017 z zakonitega trga izginilo 3,8 milijona rabljenih vozil (glej [slika 14](#)).

⁸¹ Ocenjeni stroški, preračunani iz USD v EUR z uporabo Eurostatovega deviznega tečaja, za leto 2013.

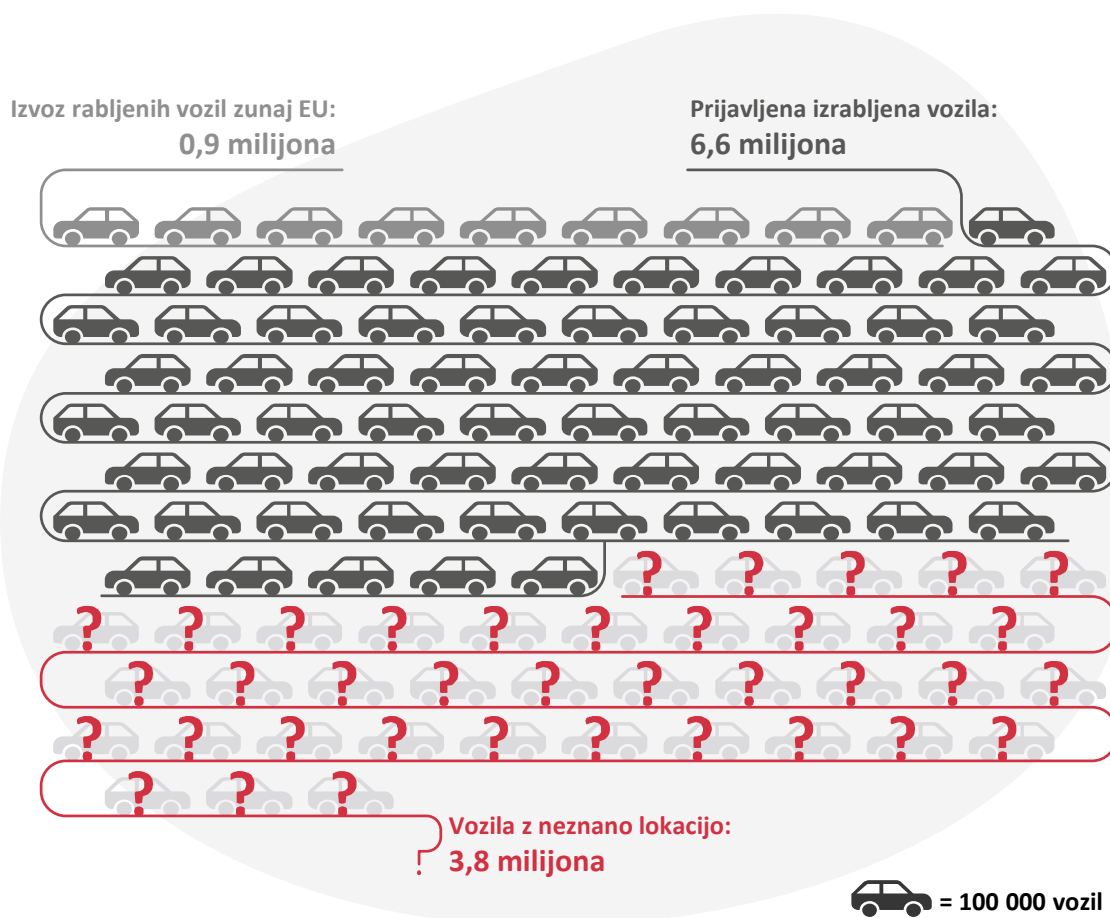
⁸² Europol, *Environmental crime in the age of climate change, Threat assessment 2022*.

⁸³ De Rosa S., *Ending illegal trafficking and disposal of hazardous waste in Italy: knowledge and solutions from impacted local communities*, 2016.

⁸⁴ World Custom Organisation, članek *Illegal waste trafficking: more data is key to getting a better grip on this trade*, 2019; Program Združenih narodov za okolje, *Used vehicles and the environment*, 2020.

⁸⁵ Vrednotenje direktive o izrabljenih vozilih, *delovni dokument služb Komisije*, SWD(2021) 60.

Slika 14 – Vozila v EU, katerih lokacija v letu 2017 ni bila znana

Vir: Evropsko računsko sodišče na podlagi vrednotenja direktive o izrabljenih vozilih, ki jo je leta 2021 opravila Komisija

Nezakonito odlaganje odpadkov

78 Nezakonito odlaganje nevarnih odpadkov je razširjena praksa nezakonite trgovine z odpadki⁸⁶. Nevarni odpadki se lahko nezakonito odlagajo na dovoljenih lokacijah ob neupoštevanju zakonskih norm, gradbiščih ali kmetijskih poljih ali nedovoljenih lokacijah ali v kamnolomih⁸⁷. Pri operaciji *Interpola* iz leta 2017, osredotočeni na nevarne odpadke, je bilo ugotovljeno, da so najpogostejše vrste nevarnih odpadkov, ki se nezakonito odlagajo v Evropi, gradbeni odpadki in odpadki pri rušenju objektov, odpadki iz avtomobilske industrije (izrabljena vozila, olja za vozila in avtomobilske

⁸⁶ Suvantola L. in drugi, *Blocking the loopholes for illicit waste trafficking (Blockwaste)*, 2017.

⁸⁷ De Rosa S., *Ending illegal trafficking and disposal of hazardous waste in Italy: knowledge and solutions from impacted local communities*, 2016.

baterije) ter kemični odpadki (zdravila s pretečenim rokom uporabnosti, blato, barve, pesticidi in strojeno usnje). Primer nezakonitega odlaganja je opisan v [okviru 6](#).

Okvir 6

Nezakonito odlaganje nevarnih odpadkov v Italiji

V deželi Kampanija se strupeni odpadki nezakonito sežigajo in zakopavajo od konca osemdesetih let prejšnjega stoletja. Pri neki študiji o nezakonitem odlaganju nevarnih odpadkov v Italiji je bilo ugotovljeno, da je bilo v tej deželi med januarjem 2012 in avgustom 2013 prijavljenih 6 034 sežigov strupenih odpadkov⁸⁸.

Po protestih občanov, do katerih je prišlo zaradi vse pogostejših zdravstvenih problemov, zabeleženih pri okoliškem prebivalstvu, se je italijanska vlada leta 2014 odločila, da zaostri sankcije za takšne prakse. V letu 2021 je bilo kljub temu še vedno prijavljenih 1 406 sežigov strupenih odpadkov⁸⁹.

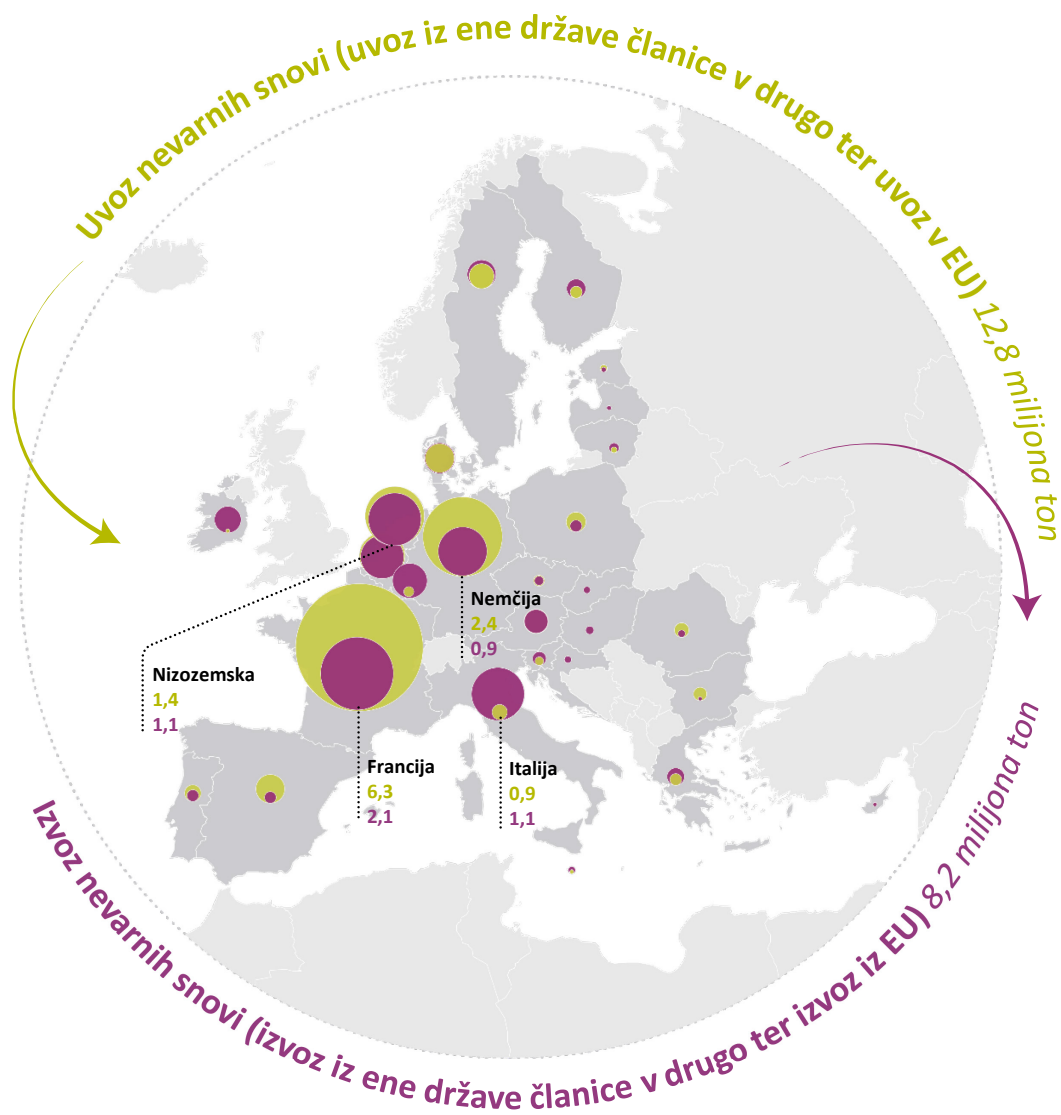
Nezakonite pošiljke po EU ali izven nje

79 Kot je razvidno iz [slike 15](#) se majhen deležen nevarnih odpadkov EU (8,2 milijona ton leta 2020) zakonito pošilja med državami članicami (7,3 milijona ton) in izven EU v države OECD in Evropskega združenja za prosto trgovino (0,9 milijona ton). Za varno obdelavo nevarnih odpadkov so potrebni specializirani obrati za obdelavo, ki morda niso na voljo v državi izvora. Poleg tega so lahko v drugih državah članicah ali zunaj EU na voljo bolj ekonomične možnosti obdelave.

⁸⁸ De Rosa S., *Ending illegal trafficking and disposal of hazardous waste in Italy: knowledge and solutions from impacted local communities*, 2016.

⁸⁹ Italijanska vlada – Ministrstvo za notranje zadeve, *Terra dei fuochi: diminuiti i roghi di rifiuti grazie all'incremento dei controlli*, 2022.

Slika 15 – Zakoniti premiki nevarnih odpadkov po EU in izven nje v letu 2020

Vir: Evropsko računsko sodišče na podlagi podatkov Eurostata o [premikih nevarnih odpadkov](#)

80 Leta 2020 so se nezakoniti pošiljali predvsem naslednji tokovi nevarnih odpadkov: električna in elektronska oprema, izrabljena vozila in plastika z nevarnimi sestavinami⁹⁰. Urad OLAF ocenjuje, da je 30 % vseh pošilk odpadkov po EU in izven nje nezakonitih⁹¹. Primer nezakonite pošiljke je naveden v [okviru 7](#).

⁹⁰ Analiza [nacionalnih poročil po Baselski konvenciji za leto 2020](#), ki jo je opravilo Sodišče.

⁹¹ Poročilo urada OLAF o dejavnostih za leto 2021.

Okvir 7

Revizija o tem, kako se nevarni odpadki prepeljejo na črni trg

V skladu z [uredbo o pošiljkah odpadkov](#) se odpadki uvrstijo na „seznam, zelenih“ odpadkov“, za katere veljajo manj stroge zahteve za pošiljanje, ali na „oranžni“ seznam odpadkov“, za katere veljajo strožje zahteve.

Pri neki skupni reviziji izvrševanja [uredbe o pošiljkah odpadkov](#), ki so jo leta 2012 izvedle vrhovne revizijske institucije sedmih držav članic in Norveške⁹², je bilo ugotovljeno, da so bili nevarni odpadki pogosto uvoženi ali izvoženi kot „blago“ ali „zeleni“ odpadki, da bi se bilo mogoče izogniti strožjim postopkom, ki se uporabljajo za odpadke z „oranžnega seznama“.

81 Nezakonita trgovina z odpadki je donosna: zgolj za nezakonito trgovino z nevarnimi odpadki so letni prihodki ocenjeni med 1,5 milijarde EUR in 1,8 milijarde EUR⁹³, tveganje sankcij pa je majhno⁹⁴. Odkrivanje, preiskave in pregon so redki, kazni pa nizke⁹⁵.

82 Nezakonita trgovina se je v zadnjem desetletju povečala, po pričakovanjih pa se bo tudi v bodoče⁹⁶, saj se količina nastalih nevarnih odpadkov povečuje, pravila o ravnanju z nevarnimi odpadki postajajo vse strožja, izvoz nevarnih odpadkov pa vse bolj otežen⁹⁷. Komisija je sprejela ukrepe za obravnavo tega vprašanja. Leta 2021 je predlagala prepoved pošiljanja nevarnih odpadkov, namenjenih odstranitvi, izboljšanje nadzora nad pošiljkami znotraj EU ter zaostritev sankcij in kazni. Predlagala je tudi, naj se s spremembo [direktive o kazenskoopravnem varstvu](#) okolja nezakonito zbiranje, prevoz, predelava ali odstranjevanje nevarnih odpadkov opredelijo kot kaznivo dejanje. Septembra 2022 sta Parlament in Svet razpravljala o obeh zakonodajnih predlogih.

⁹² Skupno poročilo na podlagi osmih nacionalnih revizij, *Coordinated audit on the enforcement of the European Waste Shipment Regulation*, oktober 2012.

⁹³ Evropski urad za okolje, *Implement for Life – Crime and Punishment*, 2020.

⁹⁴ [Pregled 04/2021](#): Ukrepi EU in izzivi v zvezi z elektronskimi odpadki.

⁹⁵ Basel Institute on Governance, prezentacija na spletnem seminarju: *Illegal waste trade: what's driving this multi-billion dollar transnational crime and what could stop it?*, 2021.

⁹⁶ Spletna stran Urada Združenih narodov za droge in kriminal o plastiki in nevarnih odpadkih.

⁹⁷ Obradović M. in drugi, *Dumping and illegal transport of hazardous waste, danger of modern society*, 2014.

Izzivi in priložnosti

83 Z nevarnimi odpadki je povezano več tveganj za zdravje ljudi in okolje. Predpisi EU za ravnanje z njimi so omejevalni in strožji kot za druge vrste odpadkov. EU je sprejela pobude za izboljšanje ravnanja z nevarnimi odpadki, zaostritev zakonodaje, razvoj strategij in financiranje projektov ravnanja z odpadki. Komisija je začela številne postopke za ugotavljanje kršitev proti državam članicam, ker zahtev EU niso prenesle v nacionalne predpise (glej odstavke [22](#) do [31](#)).

84 Nastajanje nevarnih odpadkov se nenehno povečuje in naj bi se po pričakovanjih še povečalo. V EU ostaja več izzivov pri ravnanju z nevarnimi odpadki:

- boj proti vse večji količini nevarnih odpadkov s preprečevanjem njihovega nastajanja, kadar je to le mogoče,
- izboljšanje razvrščanja nevarnih odpadkov,
- razjasnitev vrzeli med sporočenimi količinami nastalih in obdelanih nevarnih odpadkov ter zagotavljanje sledljivosti od njihovega nastanka do končne obdelave,
- omejevanje odstranjevanja nevarnih odpadkov in spodbujanje recikliranja, kadar je to le mogoče,
- boj proti nezakoniti trgovini z nevarnimi odpadki.

85 Komisija je sprejela ukrepe za izboljšanje razvrščanja nevarnih odpadkov, kar je bistveno za njihovo ustrezno identifikacijo in obdelavo. Vendar imajo države članice in imetniki odpadkov še vedno težave pri zagotavljanju doslednega razvrščanja nevarnih odpadkov. Komisija bi to lahko obravnavala tako, da bi na primer dodatno uskladila različne veljavne zakonodajne akte EU (glej odstavke [32](#) do [37](#)).

86 Preprečevanje nastajanja nevarnih odpadkov je pri tem bistvenega pomena in v zakonodaji EU že določeno kot prioriteta. Gospodarski subjekti lahko omejijo svoje nevarne odpadke s praksami, povezanimi z okoljsko primerno zasnovo, in zmanjšanjem uporabe nevarnih snovi v proizvodnih postopkih. Če bi imeli potrošniki na voljo več informacij o prisotnosti nevarnih snovi v proizvodih, bi lahko bile njihove odločitve bolj trajnostne. To bi vplivalo na to, kako gospodarski subjekti razvijajo svoje proizvode, in preprečilo nastajanje nevarnih odpadkov. Komisija bi lahko na primer razmislila o tem, da bi digitalne potne liste razširila na več proizvodov, pri katerih ob koncu njihove

življenjske dobe nastanejo nevarni odpadki. Poleg tega namerava leta 2024 v okviru akcijskega načrta EU o ničelnem onesnaževanju iz leta 2021 obravnavati pomanjkljivosti pri uporabi načela „onesnaževalec plača“, pri čemer lahko zagotovi večjo odgovornost onesnaževalcev za njihove odpadke (glej odstavke 38 do 47).

87 Vrzel v poročanju o nevarnih odpadkih, ki nastanejo in so obdelani v EU, znaša 21 %, sedanji podatki pa ne zadostujejo za to, da bi bilo nevarnim odpadkom mogoče slediti. Zaradi tega je treba izpopolniti ustrezne podatke o nevarnih odpadkih. Komisija bi lahko na primer razmislila o tem, da bi določila minimalne pogoje za elektronske registre držav članic o nevarnih odpadkih in jih uskladila z evropskim registrom o pošiljkah odpadkov. S tem bi lahko izboljšala sledenje nevarnim odpadkom od nastanka do končne obdelave (glej odstavke 48 do 50 in 70 do 73).

88 Nevarne odpadke je treba obdelati v namenskih obratih za obdelavo, ki delujejo v skladu z varnostnimi zahtevami, vendar so s tem še vedno povezane različne težave, kot je mešanje nevarnih odpadkov z drugimi vrstami odpadkov pri njihovi obdelavi. Kljub pobudam EU se večina nevarnih odpadkov še naprej odstranjuje in ne pripravi za ponovno uporabo, reciklira ali predela. Razvoj novih tehnologij bi lahko koristil zlasti recikliranju nevarnih odpadkov. S potrebnim izboljšanjem tehnologij in zmogljivosti za ponovno pridobivanje kritičnih surovin iz odpadkov bi se med drugim lahko podprla tudi strateška avtonomija EU. Uredba o taksonomiji pomeni priložnost za več zasebnih naložb v dejavnosti recikliranja, s katerimi bi bilo mogoče obravnavati problem odpadkov, ki jih trenutno še ni mogoče reciklirati na ekonomsko vzdržen način. Poleg tega bi lahko države članice in imetniki odpadkov z boljšo dekontaminacijo in praksami ravnanja z odpadki ustvarili nove tržne možnosti za recikliran material (glej odstavke 51 do 69 in 74).

89 Nezakonita trgovina z nevarnimi odpadki in njihovo nezakonito odlaganje ostajata donosna dejavnost, ki se redko odkrije in sankcionira. Nezakonita trgovina bi se lahko omejila z uporabo digitalizacije, s katero bi bilo mogoče bolje slediti nevarnim odpadkom, in mehanizmom bolj odvračilnih sankcij. K temu bi lahko dodatno prispevala tudi prepoved vseh pošiljk odpadkov za odstranitev po EU ali izven nje, ki jo je Komisija predlagala leta 2021 (glej odstavke 75 do 82).

Ta pregled je sprejel senat I, ki ga vodi Joëlle Elvinger, članica Evropskega računskega sodišča, v Luxembourgu na zasedanju 14. decembra 2022.

Za Evropsko računsko sodišče

Tony Murphy
predsednik

Priloge

Priloga I – Zakonodaja EU, ki se uporablja za nevarne odpadke

Ravnanje z odpadki

- Okvirna direktiva o odpadkih – [Direktiva 2008/98/ES](#)
- Evropski seznam odpadkov – [Odločba Komisije 2000/532/ES](#)

Operacije v zvezi z odpadki

- Odlaganje odpadkov na odlagališčih – [Direktiva 1999/31/ES](#)
- Uredba o pošiljkah odpadkov – [Uredba \(ES\) št. 1013/2006](#)
- Kazenskopravno varstvo okolja – [Direktiva 2008/99/ES](#)
- Industrijske emisije (sežiganje odpadkov in obdelava odpadkov) – [Direktiva 2010/75/EU](#)
- Obvladovanje nevarnosti večjih nesreč, v katere so vključene nevarne snovi – [Direktiva 2012/18/EU](#)
- *[Predlog za revizijo direktive o industrijskih emisijah \(2022\)](#)*
- *[Predlog za novo uredbo o pošiljkah odpadkov \(2021\)](#)*
- *[Predlog revizije direktive o kazenskopravnem varstvu okolja \(2021\)](#)*

Specifični tokovi odpadkov

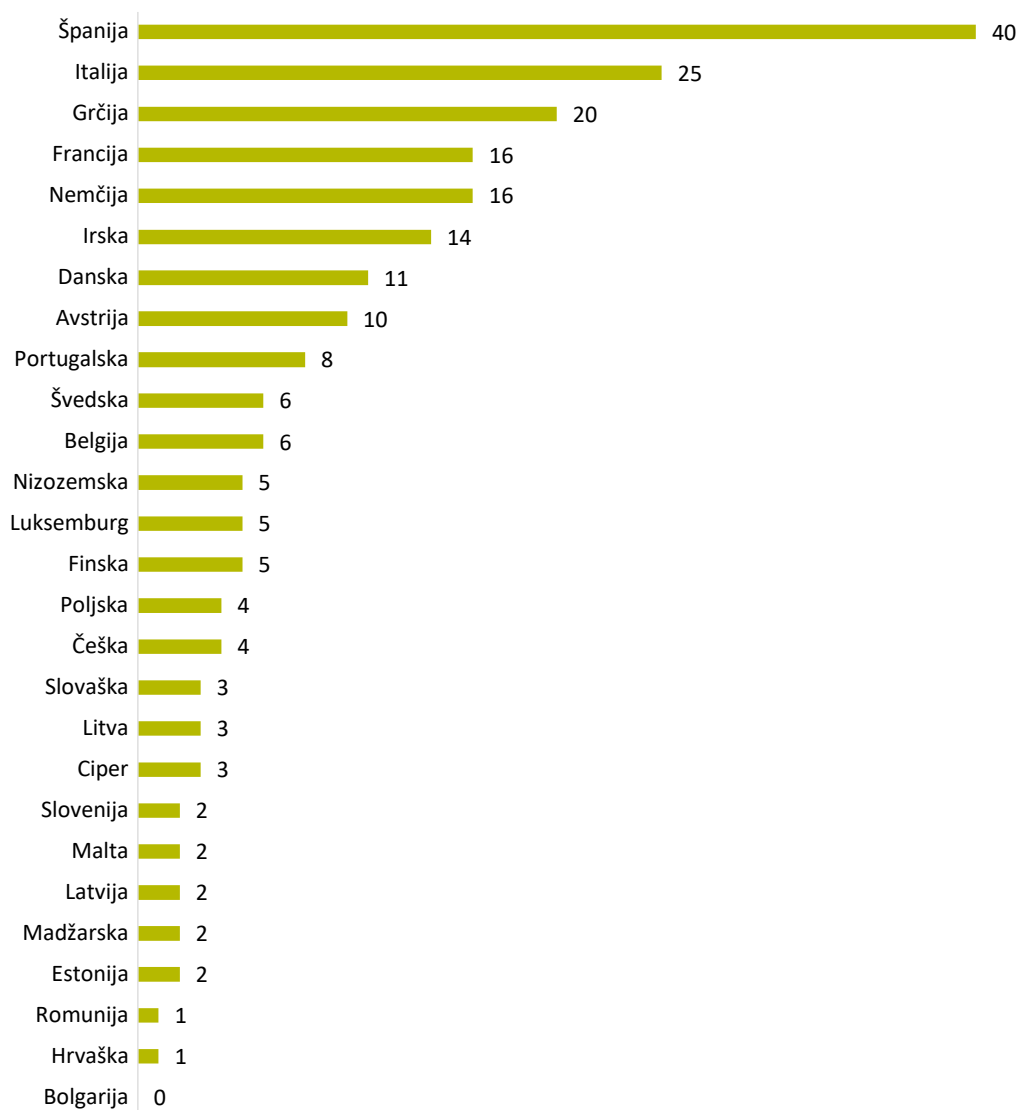
- Embalaža in odpadna embalaža – [Direktiva 94/62/ES](#)
- Odstranjevanje polikloriranih bifenilov in polikloriranih terfenilov – [Direktiva 96/59/ES](#)
- Izrabljena vozila – [Direktiva 2000/53/ES](#)
- Baterije in akumulatorji – [Direktiva 2006/66/ES](#)

- o Odpadki iz rudarskih in drugih ekstraktivnih dejavnosti – [Direktiva 2006/21/ES](#)
- o Omejevanje uporabe nekaterih nevarnih snovi v električni in elektronski opremi – [Direktiva 2011/65/EU](#)
- o Odpadna električna in elektronska oprema – [Direktiva 2012/19/EU](#)
- o Recikliranje ladij – [Uredbe \(EU\) št. 1257/2013](#)
- o Obstoja organska onesnaževala – [Uredba \(EU\) 2019/1021](#)
- o *[Predlog nove uredbe o baterijah in akumulatorjih \(2020\)](#)*

Priloga II – Postopki za ugotavljanje kršitev v zvezi z nevarnimi odpadki

Kot je razvidno iz naslednjega diagrama, je Komisija v obdobju 1990–2022 začela 216 postopkov za ugotavljanje kršitev proti državam članicam. Diagram ne vključuje postopkov za ugotavljanje kršitev, ki so bili v istem obdobju uvedeni proti Združenemu kraljestvu.

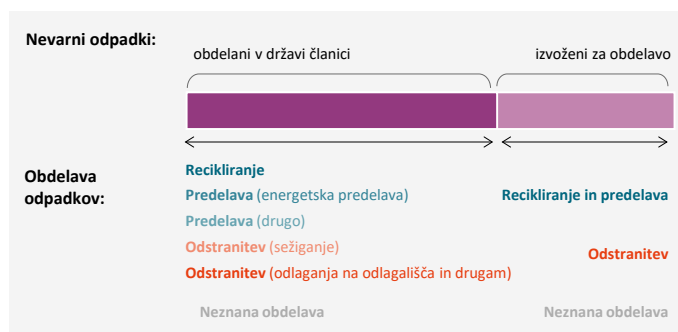
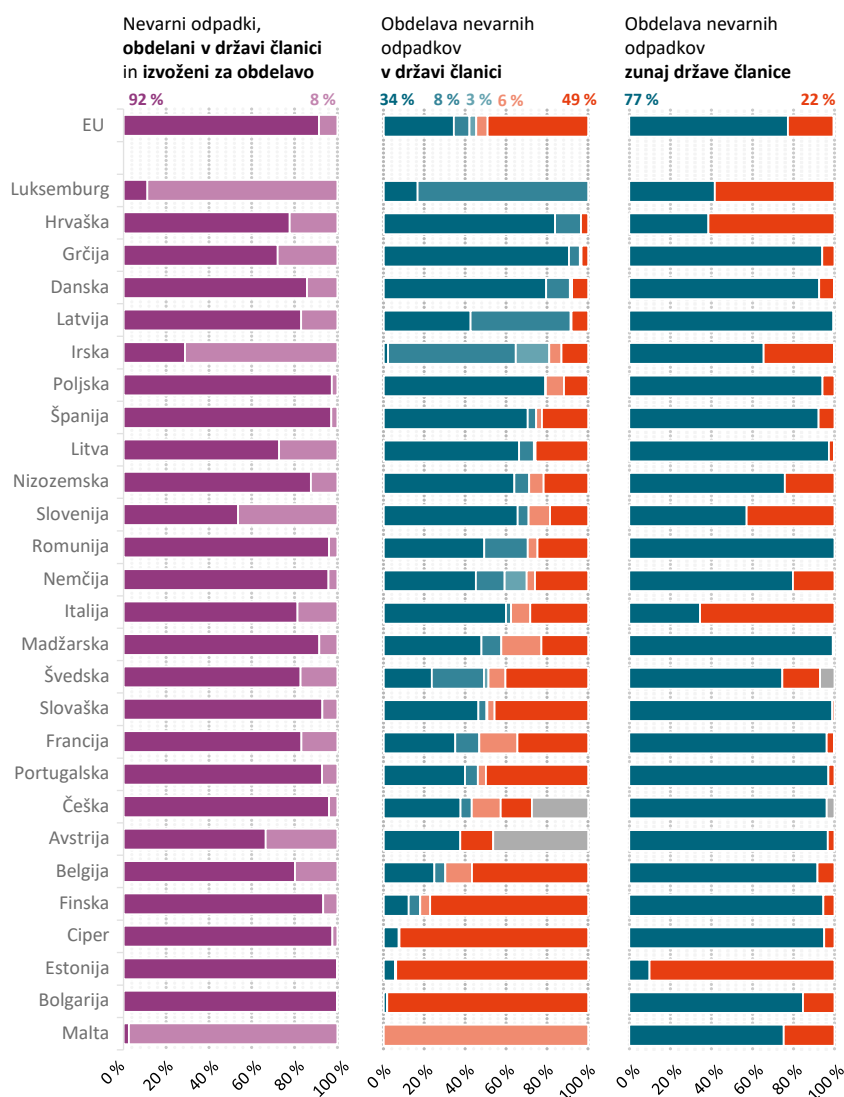
Ti postopki za ugotavljanje kršitev so se posebej nanašali na nevarne odpadke ter poliklorirane bifenile (PCB) in poliklorirane terfenile (PCT). PCB in PCT so skupina sintetičnih kemičnih snovi, ki se uporabljajo predvsem v električni opremi. V preteklosti je bila njihova uporaba v EU zelo razširjena, od leta 1985 pa je zaradi okoljskih pomislekov omejena.

Vir: Evropsko računsko sodišče

Priloga III – Obdelava nevarnih odpadkov leta 2018

Iz naslednjega diagrama je razvidno, kako so bili v letu 2018 nevarni odpadki obdelani na ravni EU in v vsaki državi članici. Prikazana je tudi obdelava nevarnih odpadkov, izvoženih iz posameznih držav članic in EU, vendar zaradi pomanjkljivih podatkov manj podrobno.

Vir: Evropsko računsko sodišče

Glosar

(Energijska) predelava: uporaba vnetljivih odpadkov za pridobivanje energije s sežiganjem, pri katerem se izkorišča tako nastala toplota.

Bioakumulativno: izraz za opis kemikalij, ki se kopičijo v tkivih rastlin in živali, ker se absorbirajo hitreje kot se razgradijo pri presnovi.

Evropski sklad za regionalni razvoj: sklad EU, s katerim se krepi ekonomska in socialna kohezija v EU s financiranjem naložb, s katerimi se zmanjšujejo neravnovesja med regijami.

LIFE: finančni instrument za podpiranje izvajanja okoljske in podnebne politike EU s sofinanciranjem projektov v državah članicah.

Načelo „onesnaževalec plača“: načelo, da morajo tisti, ki povzročajo ali bi lahko povzročili onesnaženje, nositi stroške ukrepov za preprečevanje, nadzor ali in sanacijo onesnaževanja.

Obstojna organska onesnaževala: kemične snovi, ki se zelo počasi razkrajajo in se lahko prenašajo daleč stran ter lahko zelo dolgo ostanejo nespremenjene v okolju.

Obzorje 2020: program EU za financiranje raziskav in inovacij za obdobje 2014–2020.

Odlaganje na odlagališčih: odstranjevanje nevarnih odpadkov z nadzorovanim zakopavanjem pod površino.

Odlaganje: postopek obdelave odpadkov, pri katerem se odpadki pustijo na deponiji na prostem, zakopljejo pod zemljo, potopijo v vodno telo, ribnik ali laguno ali odložijo v vodnjak, solno dómo ali naravno odlagališče.

Odpadki z oranžnega seznama: odpadki, ki jih brez predhodne pisne prijave ali soglasja organov zadevnih držav ni mogoče uvoziti ali izvoziti za predelavo.

Okoljsko primerna zasnova: pristop k zasnovi, s katerim se zmanjša vpliv na okolje v vseh fazah življenjskega ciklusa proizvoda.

Razširjena odgovornost proizvajalca: pristop, s katerim se okoljski odgovornosti proizvajalca doda popotrošniška faza življenjskega ciklusa proizvoda, vključno z recikliranjem in odlaganjem.

Zeleni odpadki: odpadki, ki jih je mogoče uvoziti ali izvoziti za predelavo brez predhodne pisne prijave ali soglasja organov zadevnih držav.

Ekipa Sodišča

Pregled Sodišča v zvezi z ukrepi EU za obravnavo vse večje količine nevarnih odpadkov je sprejel senat I – Trajnostna raba naravnih virov, ki ga vodi članica Sodišča Joëlle Elvinger. Pripravo pregleda je vodila članica Sodišča Eva Lindström, pri njem pa so sodelovali vodja njenega kabineta Katharina Bryan, ataše v njenem kabinetu Johan Stalhammar, ekonomist v njenem kabinetu Andrzej Robaszewski, vodilna upravna uslužbenka Florence Fornaroli, vodja naloge Mihaela Văcărașu ter revizorji Xavier Ignasi Farrero Gonzalez, Lucia Rosca, Malgorzata Frydel in Vasileia Kalafati. Grafično podporo je zagotovila Marika Meisenzahl, jezikovno podporo pa Laura Mcmillan.

Od leve proti desni: Xavier Ignasi Farrero Gonzalez, Vasileia Kalafati, Malgorzata Frydel, Eva Lindström, Andrzej Robaszewski, Mihaela Văcărașu, Florence Fornaroli, Katharina Bryan, Laura Mcmillan in Marika Meisenzahl.

COPYRIGHT

© Evropska unija, 2023

Politika Evropskega računskega sodišča (Sodišča) glede ponovne uporabe je določena v njegovem sklepu o politiki odprtih podatkov in ponovni uporabi dokumentov [ECA Decision No 6-2019](#).

Če ni drugače navedeno (npr. v posameznih obvestilih o avtorskih pravicah), so vsebine Sodišča, ki so v lasti EU, pod licenco [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](#). Praviloma je zato ponovna uporaba dovoljena, če se ustrezno navede vir in označijo morebitne spremembe. Kdor ponovno uporabi vsebine Sodišča, ne sme potvoriti prvotnega pomena ali sporočila. Sodišče ni odgovorno za morebitne posledice ponovne uporabe.

Če so na gradivu prikazane določljive fizične osebe, npr. na fotografijah uslužbencev Sodišča, ali če gradivo vsebuje dela tretjih oseb, je treba pridobiti dodatne pravice.

Kadar je pridobljeno tako dovoljenje, se z njim razveljavi in nadomesti zgoraj omenjeno splošno dovoljenje, zato morajo biti v njem jasno navedene morebitne omejitve glede uporabe.

Za uporabo in prikazovanje vsebin, katerih lastnica ni EU, je morda treba pridobiti dovoljenje neposredno od imetnikov avtorskih pravic.

Ikone v okviru 1 ter na slikah 2, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 14 so bile oblikovane z uporabo virov [Flaticon.com](#). © Freepik Company S.L. Vse pravice pridržane.

Programska oprema ali dokumenti, za katere veljajo pravice industrijske lastnine, kot so patenti, blagovne znamke, registrirani modeli, logotipi in imena, niso vključeni v politiko Sodišča glede ponovne uporabe.

Na spletiščih institucij Evropske unije znotraj domene europa.eu so povezave do spletišč tretjih oseb. Ker Sodišče na ta spletišča ne more vplivati, vas poziva, da preberete njihove dokumente o politiki glede varstva osebnih podatkov in avtorskih pravic.

Uporaba logotipa Sodišča

Logotip Sodišča se ne sme uporabljati brez predhodnega soglasja Sodišča.

PDF/Volume_01	ISBN 978-92-847-9363-1	doi:10.2865/231421	QJ-08-23-002-SL-N
---------------	------------------------	--------------------	-------------------

Sodišče v tem pregledu obravnava ukrepe EU za boj proti nevarnim odpadkom. Nevarni odpadki lahko škodujejo zdravju ljudi in okolju. Čeprav so pobude EU osredotočene na njihovo preprečevanje, se je njihova količina od leta 2004 stalno povečevala. Varno obdelavo nevarnih odpadkov ovirajo težave, npr. pri njihovem zanesljivem sledenju. Še vedno je odstranjenih več kot 50 % nevarnih odpadkov EU. Recikliranje je omejeno zaradi tehničnih težav in pomanjkanja tržnih možnosti za recikliran material. Poleg tega je nezakonita trgovina še vedno donosna. Prihodnji izzivi so obravnavanje vse večje količine nevarnih odpadkov, izboljšanje njihovega razvrščanja, zagotavljanje sledljivosti od nastanka do končne obdelave, omejevanje njihovega odstranjevanja s povečanjem stopnje recikliranja in boj proti nezakoniti trgovini z nevarnimi odpadki.

EVROPSKO RAČUNSKO SODIŠČE
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUKSEMBURG

Tel.: +352 4398-1

Vprašanja: eca.europa.eu/sl/Pages/ContactForm.aspx

Spletišče: eca.europa.eu

Twitter: @EUAuditors

EVROPSKO
RAČUNSKO
SODIŠČE